



## Uni-lærere imod kønskvotering

- men det dækker over, at 70 pct. af mændene er imod, mens hver tredje kvinde siger ja til kønskvotering

Det er en kendt sag, at kvinder egentlig er meget godt med på områder i forskerkarrieren – bortset fra de hårde tek'-nat' – lige indtil de skal have en fast stilling. Men andelen falder drastisk, når lektoraterne skal besættes, så kvinder kun udgør knap en tredjedel af universiteternes 8500 professorer, lektorer og adjunkter.

Når man spørger de danske uni-lærere, om de synes, at den skæve kønsfordeling er et problem, deler gruppen sig i tre holdninger. En tredjedel mener, det er "et problem, at andelen af kvinder i faste stillinger er lav", en tredjedel mener det ikke (og den sidste tredjedel er hverken enig eller uenig).

Der er imidlertid markante holdningsforskelle mellem kønnene, idet halvdelen af de kvindelige uni-ansatte mener, at den skæve kønsfordeling mellem de fastansatte er et problem mod kun hver fjerde mand, fortæller FORSKERundersøgelsen 2012 blandt knap 2000 uni-lærere.

Et stort flertal af de danske uni-lærere mener ikke, at "den skæve kønsfordeling skal løses via kønskvotering". Under 20 pct. mener det, mens 60 pct. siger nej (og ca. 25 pct. ikke har nogen mening om spørgsmålet).

Det dækker imidlertid over markante kønsforskelle, idet hver tredje kvinde er positiv overfor kønskvotering, mens hver tredje kvinde er imod (og hver tredje er hverken enig eller uenig).

Der er markante forskelle til de mandlige ansatte: Knap 10 pct. af mændene støtter kønskvotering, 70 pct. er imod (og 20 pct. er hverken enig eller uenig).

FORSKERundersøgelsen 2012 var en spørgeskemaundersøgelse om arbejdsvilkår og -holdninger, som blev gennemført i foråret. Besvarelserne fordelte sig med 63 pct. mænd og 37 pct. kvinder (se forskerforum.dk).



**Bedst forskningskvalitet** 3  
- pr. forsker: Ministeriets indikator giver overraskende udfald

**Ytringsfrihed i Aarhus** 6  
Musikprofessor Koldau igen på krigsstien, parret med sociolog Henrik Dahl, i København

**Mso-professor** 8  
- men underkendt til et ordinært professorat. En historie fra RUC

**Medierne tager parti** 10  
- for studerende og deres forældre. Medierne gør studier til en vare og studerende til konsumenter

**Hvorfor 12-timers u-garanti?** 12  
Ikke vores krav, siger politikerne

**Forskelle mellem hovedområderne** 14  
Humanister er lige så løn-sultne som nat'-folket, viser data fra FORSKERundersøgelsen

**KU-science: Et kulturclash** 18  
- et fakultet med to kulturer, der konflikter

**Faktatjek: Value for money** 22  
Politikere og ranking'er gør USA-uni'er er forbillede. Men europæiske uni'er giver fem gange så meget kvalitet for samme penge

**Etikeren kontra kynikeren** 30  
- svarer på spørgsmål om frustration over ledelsens magt ved stillingsbesættelser. DILEMMA-SPALTEN



# Flere faste stillinger nu, tak

Rigsrevisionen var hård i bedømmelsen af universiteternes forskningsbasering og (mis-) brug af eksterne lektorer og undervisningsassistenter. 'Dur ikke - væk', for nu at bruge kongedatterens ord til de to brødre i Klods-Hans.

Rigsrevisionen konkluderer bl.a. at arbejdsmarkedets regler for tidsbegrænsede stillinger i flere tilfælde ikke efterleves.

Rigsrevisionen konstaterer, at tidsbegrænset ansatte fylder for meget på visse fagområder. Denne politik er samtidig administrativt belastende for systemet og for de fastansatte, for alt andet lige er det de fastansatte, som har ansvaret for den daglige undervisningsdrift.

Rigsrevisionen peger også på, at nogle studier har en meget lav forskningsbaseret undervisning.

Kort sagt: Ledelserne opfordres til flere fastansættelser frem for politikken med forlængede tidsbegrænsede ansættelse, igen og igen.

Sammenholdt med FORSKERforum 248's analyse af, at der er sket en dramatisk stigning i antallet af tidsbegrænsede ansættelser i 2007-11, så antallet af fastansatte relativt over for løstansatte gik fra fra 1,3 til 1,0, er problemet åbenlyst og påtrængende. Direkte adspurgt erkender uni-rektorer da også, at der er ubalance i systemet og at de må gøre noget.

Denne indrømmelse lægger nu et pres på rektorer og institutledere om at forpligte sig til en ansættelses- og personalepolitik med flere fastansatte og bedre balance i den videnskabelige stab. Det bliver spændende at følge, hvordan ledelserne på de enkelte uni'er vil føre løftet ud i livet.

For at udvikle en arbejdsplads, læs her universitet, og skabe gode produkter - læs: *studerende* - er det bydende nødvendigt,

at det faste personale har et mentalt overskud og engagement til konstruktivt at bidrage med den kontinuerlige udvikling af forskning og forskningsbaseret undervisning. Det er det, universiteterne skal leve af - sammenhængskraft. Dette synes at have været forsømt.

**“Denne indrømmelse lægger nu et pres på rektorer og institutledere om at forpligte sig til en ansættelses- og personalepolitik med flere fastansatte og bedre balance i den videnskabelige stab.**

Den gode nyhed er, at der er midler til at foretage de nødvendige omlægninger og prioriteringer for at skabe balance i systemet igen. Dels ved at universiteterne igennem en årrække har bygget en solid egenkapital op, som kan sættes i spil, og dels ved at der i finanslovsforslaget for 2013 bliver tilført flere basismidler samtidig med en bevillingssikkerhed frem til 2015.

Så udgangspunktet kan næsten ikke være bedre. Tiden er nu kommet til, at der tør blive åbnet for godteposen og søsat initiativer, der gør at den tilbageholdenhed, der har hersket i alt for lang tid, og som på KU nu udmønter sig ved at prognosen for lønudbetalinger

for VIP-stillinger i 2012 vil falde med ca. 43 millioner, bliver vendt, og der bliver lagt langsigtede planer og prioriteret, især for at de områder, der er særligt ramt, kan komme "up to speed".

De danske universiteter står i en kraftigt øget international konkurrence, når der skal rekrutteres. Derfor skal uni-ledelserne turde tage et ansvar og få kommunikeret klart og tydeligt ud, at det faktisk går meget godt, og nu skal der investeres i nye stillinger.

Desværre er det sådan, at modsat andre steder i det danske samfund, hvor ansættelser af personale typisk tager 3-6 måneder, så er ansættelser af videnskabeligt personale på universiteterne en langstrakt affære, der sagtens kan tage op til 1,5 år. Måske er det også værd at reformere disse procedurer, så udkommet af de initiativer, der startes nu, ikke giver afkast før om mange år.

Når unge forskere planlægger deres karriere, så spørger de "Whats in it for me". Universiteterne kan ikke konkurrere på løn i forhold til det private, og derfor skal der findes andre virkemidler, der gør det attraktivt at vælge en karrierevej for unge forskere på universiteterne; her kan et "tenure track"-forløb netop være det, der gør at unge forskere vælger universitetet som karrierevej og samtidig får de erfarne forskere til at blive. Opfordringen er derfor at prioritere og udvikle et system for "tenure track", således at det bliver velkendt, at en fremragende forsker ved et dansk universitet ender som lektor eller professor og dermed sikrer kontinuitet. Gode medarbejdere vil også tiltrække gode medarbejdere og ekstern finansiering.

Så på trods af, at der er midler til arbejde med, så er der stadig væsentlige udfordringer, der skal løses, inden systemet igen er i balance og udvikling.

# Indikator: Bedst forskningskvalitet pr. forsker

Årets bibliometriske kvalitetsindikator er offentliggjort med overraskende topscorere. Og den følges af kritik af, at modellen ikke belønner fagområder med højst kvalitet

KU står for 32 pct. af landets samlede forskningskvalitet, AU for 25, DTU for 14, Aalborg for 10, SDU for 9, CBS for 4 og RUC for 3,5 pct. Noget anderledes ser det ud, når der måles på publiceringsscore pr. forsker, for så er det meget overraskende RUC, som ligger højest inden for nat/teknik, mens DTU ligger lavt. På samf' ligger Aalborg og CBS højest. Og på hum' er det igen Aalborg i top.

Det afslører den statistik, som Forskningsstyrelsen lige har offentliggjort over den bibliometriske forskningsindikator (se BFI 2012 her). Denne performancemåler på de enkelte uni'ers publicering anser Forskningsstyrelsen for at være det bedste empiriske mål på forskningskvalitet. Som sådan bruges statistikken til at uddele kvalitetsbelønninger til universiteterne. Politikerne har nemlig besluttet, at 200 kvalitetsmio. årligt fordeles efter BFI-scoren, og det vil fx sige, at KU belønnes med 64 mio. årligt, mens RUC i den anden ende kun får 7 mio. kr. (se FORSKERforum: nyhed 19.sept.)

“

I Danmark gik der politik i bevillingskonsekvensen: Danske rektorer ønskede ikke omfordeling  
**CBS-ektor Finn Hansson**

## RUC og Aalborg i top

BFI kan ikke afkodes til individniveau. FORSKERforum har derimod udregnet uni-fakulteternes publicerings-score over for hinanden (publikationspoint pr. vip-forskningsårsværk (se vip-personale her)). Og her er der et par overraskelser, for det er ikke nødvendigvis de store forskermiljøer, som scorer højest:

På nat/teknik er det overraskende, at RUC boner højest ud med en score på hele 5 point pr. forsker, men det kan ses på baggrund af, at det er et lille miljø med kun 39 forskere, hvoraf nogle tilsyneladende er højproduktive. Næsthøjeste score får AAUs med 2,0 point pr. forsker. Noget overraskende ligger monofakultære DTU lavest sammen med KU (begge med en score på 1,6).

På samf' ligger Aalborg i top (3,3 point pr. forsker), med CBS som nummer to (3,2).

Publikationspoint fordelt på universitet

	I alt	Mono-grafi	Artikler i tidsskrift niveau 1	Artikler i tidsskrift niveau 2	Bidrag til antologi	Doktor-afhandlinger	Patenter
› Aalborg Universitet	2.303,47	455,90	679,31	691,98	453,78	15,00	7,50
› Aarhus Universitet	5.581,61	330,00	1.975,29	2.816,11	407,61	40,00	12,61
› Copenhagen Business School	921,13	217,56	206,33	336,50	160,73	0,00	0,00
› Danmarks Tekniske Universitet	3.209,41	103,43	878,47	1.808,15	331,03	15,00	73,33
› IT-Universitetet	114,09	15,75	19,82	30,31	48,20	0,00	0,00
› Københavns Universitet	7.083,09	465,49	2.282,65	3.842,23	425,97	60,00	6,75
› Roskilde Universitet	816,21	195,25	199,40	251,90	164,66	5,00	0,00
› Syddansk Universitet	2.114,48	104,25	818,64	1.079,08	92,22	15,00	5,29
I alt	22.143,49	1.887,63	7.059,92	10.856,26	2.084,20	150,00	105,48

I den indbyrdes konkurrence mellem KU og AU scorer Aarhus højest (2,4) mod KU (2,2).

På **humaniora** er produktionskvaliteten nogenlunde ens med 2,2 artikler pr. forsker på både KU, AU og SDU. Men også her boner Aalborg ud med relativt meget publicering pr. forsker (3,5).

## Forskellige publiceringstraditioner

BFI-statistikken er omstridt, men Forskningsstyrelsen og politikerne retfærdiggør målemetoden med, at uni-rectorerne mener, at det er den mindst ringe metode til kvalitetsmåling.

En væsentlig kritik af BFI-opgørelsen er imidlertid, at indikatoren favoriserer visse fagområder, fordi publiceringsform vægtes forskelligt og er forskellige mellem hovedområderne: Medicin favoriseres, idet publicering af mange småartikler på tidsskriftsniveau-1 (peer reviewede på et anerkendt niveau) giver relativt højere score i forhold til gruppe-2 (internationale toptidsskrifter, dog max. 20% af samtlige på feltet). Og medicins meriteringsmønster afviger i øvrigt også ved mange doktorafhandlinger.

Humaniora og samfundsvidenskab har derimod stor tradition for at udgive bøger, men monografier udgivet med års mellemrum scorer relativt lavt. Nat/teknik derimod scorer mange point på artikler i tidsskriftniveau-2, viser statistikken.

## Kritiker: Rektorer ville undgå slagsmål med tek-nat'

**CBS-ektor Finn Hansson** er bibliometriekspert og i øvrigt medlem af en ekspertgruppe, som rubricerer tidsskrifter m.m. Han kalder bevillingskonsekvensen af modellen ulogisk og politisk:

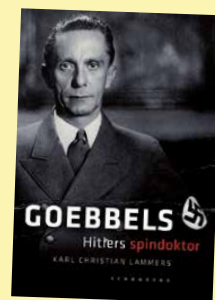
”Den danske bibliometri-model er ganske inkonsekvent. Man har opstillet performance-mål, men de bliver ikke ført konsekvent ud i bevillingsmodellen. Den bruges således ikke til omfordeling mellem hovedområderne, derimod kun inden for de fem hovedområder selv. Det betyder fx, at selv om samf' forskere *gennemsnitligt* er mere produktive end tek-nat's forskere, så omfordeles der ikke penge til samf' fra tek-nat'. Samf' belønnes altså ikke for at være mere produktive, selv om det vel var hensigten med konkurrencemodellen”, forklarer han.

”Det er uforståeligt inden for modellens egen logik. I Norge med samme model tages konsekvensen af publikationsforskelle. I Danmark gik der politik i bevillingskonsekvensen: Danske rektorer ønskede ikke omfordeling, men en på forhånd givet fordelingsnøgle mellem hovedområderne, formentlig fordi de så slap for et slagsmål med de tunge og hårde fakulteter på nat-teknik, som stod til at tabe penge...”



# Sidegevinst på populærformidling

Nogle forskere har en ganske fin biindtægt i form af bibliotekspenge. Enkelte får tæt på en ekstra månedsløn



Anden Verdenskrig og nazismen er populært stof, og det kan blive til en pæn skilling i bibliotekspenge, når man som Karl Christian Lammers udgiver bøger om emnet.

Pressenævnet:

## 'Kritik af FORSKERforum

FORSKERforum lavede ufuldstændigt journalistisk arbejde i en artikel om kvalitetssikring i universitetsverdenen. Aarhus Universitet blev derfor ubegrundet hængt ud. Det udløser kritik fra Pressenævnet.

FORSKERforum udsendte den 27. januar 2012 en nyhed om sikring af kvalitetsstandarder i universitetsverdenen. Det skete i form af et nyhedsbrev, artikler på hjemmesiden samt i bladet for februar måned. Af artiklerne fremgik det, at Aarhus Universitet var ét af tre universiteter, som Rigsrevisionen ikke mente levede op til sikring af kvalitetsstandarder. Rigsrevisionen havde ikke navngivet de tre universiteter. Men FORSKERforum oplyste navnene på tre universiteter herunder Aarhus Universitet, på baggrund af et notat fra ACE Denmark.

Notatet fra ACE Denmark indgik imidlertid alene som del af grundlaget for Rigsrevisionens vurdering og var således ikke eneførende for den samlede vurdering. Rigsrevisionen hentydede således ikke til Aarhus Universitet og har siden afkræftet, at Aarhus Universitet var ét af de tre kritiserede universiteter. Aarhus Universitet har klaget til Pressenævnet.

Pressenævnet finder, at FORSKERforum har tilsidesat god presseskik ved ikke at kontrollere oplysningen tilstrækkeligt, inden man offentliggjorde beskyldningen. Hvis det var sket, kunne man have undgået på et forkert grundlag at beskyldte Aarhus Universitet for ikke at leve op til sikringen.

Nævnet udtaler derfor kritik af FORSKERforum. Pressenævnet har pålagt os at bringe ovennævnte meddelelse. Hele kendelsen fra Pressenævnet kan læses på nævnets hjemmeside (juni 2012).

- Red.

Det er ikke nogen hemmelighed, at forskningspublicering på højt niveau er det, som driver forskningen og forskerkarrierer. Undervisning er ikke meriterende. Og populærvidenskabelig formidling meriterer ikke – nogle kolleger opfatter den ligefrem med slet skjult foragt.

Der er dog en lille detalje ved formidlingen, som de måske overser: Der kan være penge i lortet! Det giver klejner i kassen gennem bogsalg, honorarer, royalties og biblioteksafgifter – populært kaldet bibliotekspenge.

Af de universitetsansatte forskere over modtagere modtog Lammers det største beløb i bibliotekspenge i 2012 med 40.301,08, tæt forfulgt af Klaus Kjoller fra Nordisk Forskningsinstitut, KU, der fik 37.846 kroner og 67 øre.

Uddelingen af bibliotekspenge bliver hvert år offentliggjort i en større database, og her ser man, at forskerne ganske vist ikke nærmer sig de store skønlitterære dinosaurer, men at der kan ligge en helt nydelig slat penge, der for enkeltes vedkommende snerper op i nærheden af en ekstra månedsløn.

### Anden Verdenskrig sælger

For eksempel historikeren **Karl Christian Lammers** fra Saxo-Instituttet, KU, der i år modtog 40.301 kroner og 8 øre i bibliotekspenge, hvilket må siges at være et ganske fint biprodukt af hans forskning. Det er fjerde år i træk, at beløbet har ligget på den gode side af 40.000.

”Ja, det kan være en pæn sideindtægt, hvis kan man få udgivet sine bøger,” fortæller Lammers, men peger også på, at det ikke altid er nemt – heller ikke for ham – at få et godt, professionelt forlag til at udgive ens tekster.

Hans egen force er, at han forskningsmæssigt beskæftiger sig med Tyskland og herunder den evigt populære anden verdenskrig. Det er først og fremmest fire bøger, der sikrer ham den gode bibliotekst-indkomst: En Goebbels-biografi, en bog om nazismens epoke, en fremstilling af Tysklands historie efter '45 samt en bog om det dansk-tyske forhold efter krigen.

”De fire bøger er meget repræsenteret på bibliotekerne, så de giver mange point. For eksempel tror jeg Goebbels-biografien findes

i 14 eksemplarer alene på københavnske biblioteker,” siger Lammers.

### Forskning i populær form

Det er ikke antallet af udlån, der får det til at skæppe i kassen. Pengene udbetales på baggrund af antallet af eksemplarer på hylderne og bøgernes sidetal. Og Lammers' bøger har altså fundet nåde for mange bibliotekarers blik.

Selvom bøgerne er populære blandt menigmand, så er de ifølge Lammers at betragte som forskningsarbejde.

”Man kan godt sige, at det er populærvidenskabeligt i den forstand, at de når bredt ud til mange. Men det er forskningslitteratur for så vidt at det har et forskningsmæssigt fundament i form af et noteapparat, og at det baserer sig på kilder af forskellig slags. To af bøgerne er skrevet med henblik på undervisning, de to andre er decideret forskningsprojekter,” fortæller han.

### Sundhed og lærebøger

I indtægtsgruppen *lige* under finder man folk som Ole Thyssen fra CBS, KU-historikeren Poul Villaume, film-professoren Ib Bondebjerg fra KU, sundhedsmedicineren Bente Klarlund Pedersen, KU samt såmænd også arbejdsmarkedsjuristen Ole Hasselbach, som især udgiver lærebøger.

Og med lidt held bliver ens gamle bøger stående på hylderne, mens nye kommer til og får indtægten til at vokse. Sådan er det for eksempel for den tidligere SDU-lektor Søren Mørch, hvis biblioteksindkomst ligger omkring 90.000 kroner årligt.

Listens topscorer er som mange år tidligere Bjarne Reuter, der på den konto kan sætte nye 800.000 kroner ind.

Det er Biblioteksstyrelsen, der udbetaler pengene ud fra en samlet pulje, som Folketinget beviler.

lah

# 'Konsensus-konference

- om samspillet mellem uni'er og professionshøjskoler handlede ikke om konflikter mellem sektorerne



AAU-rector Finn Kjærdsdam og professionshøjskole-rector Stefan Hermann sidder i 'vidnepanel' mod eller med hinanden. De nøjedes med indirekte markeringer

Det er ingen hemmelighed, at Regeringen gerne vil have et mere sammenhængende og fleksibelt system for de videregående uddannelser, således at professionshøjskoler og uni'er har bedre overgange og sammenhænge på tværs. Der hvor samarbejdet i dag er mest konkret og mest konfliktfyldt er der, hvor professionsbachelorer ønsker at overgå til uni'ernes overbygnings-kandidater. *Og hvor meget suppleringskursus kræver så det?*

"Det er højst forskelligt, så det er farligt at sætte faste rammer for det", lød et udglattende svar og ingen udfordrede det med at stille bastante krav eller modsætninger op på AC/FTFs konference i slutningen af oktober.

Det skulle da lige være CBS-prodekan Sven Bislev, hvis erfaring med business-professionsfeltet ikke indbød til, at CBS vil bruge kræfter på at optage eller lave særlige forløb for professionssektoren. CBS har i forvejen stort pres på de almindelige uddannelser.

## 'Anvendt forskning

Det er heller ingen hemmelighed, at kræfter i professionshøjskolerne gerne vil have "forskning" eller "anvendt forskning" og

kunne kalde sig "professionsuniversiteter". Der er også uni-rectorer, som har et blødt punkt for åbning af markedet med lærere, sygeplejersker og pædagoger. Men der er også nogle i uni-sektoren, som advarer mod at åbne op for adgangen til kandidat-trinnet, fordi det kan nedgradere kvalitetsstandarder på uni, når der ikke kræves de samme basale teoretiske færdigheder fra praktikerne i professionsuddannelserne.

SDU-professor Katrin Hjort, som har forsket i professionshøjskole-sektoren, har sagt, at den danske opsplittning i to sektorer ikke findes i Norge og Sverige og hendes spådom lyder: "Rationelt set er den danske opsplittning i to søjler unødigt og uproduktiv, så om ti år er søjlerne slået sammen ..."

## 'Ikke mini-universiteter

De som forventede, at konflikterne blev åbent debatteret, måtte affinde sig med indirekte markeringer, da akademikerne i AC og mellemuddannelserne i FTF havde indbudt til "konsensuskonference" i slutningen af oktober. Her skulle parterne afsøge fællesskaber "i en åben og fordomsfri debat". Konferencen

skulle med afsæt i erfaringer fra samarbejde give "visionen et realia-tjek".

Finn Kjærdsdams uni' i Aalborg har en del formelt og uformelt samarbejde med lokale professionshøjskoler og han repræsenterede uni-rectorerne: "Når det er fagligt og sagligt relevant, så samarbejder vi allerede nu – og det sker uanset politikernes ønsker og lovgivning", sagde han, og advarede mod en udvikling, der kan skade begge parter, hvis professionssektoren nu arbejder på opbygning af felter, der skal gøre dem til 'mini-universiteter': "Det vil samlet betyde en ressource-nedskæring af sektoren".

Fra professionshøjskolerne svarede Metropolit-rector Stefan Hermann: "Vi går ikke efter at opbygge felter efter det klassiske universitets model; vi ønsker blot at sektor får bedre mulighed for mere anvendelses- og praksis-orienteret forskning og udviklings-arbejde".



## Forskeres forældre

Artiklen i sidste nummer om forskeres akademikerforældre manglede en kildehenvisning:

**Heine Andersen:** 'Forsker – rekruttering, karriere og social baggrund' (DANSK SOCIOLOGI 2, juli 2012).



Linda Maria Koldau ser sig selv som levende bevis på manglende ytringsfrihed på danske universiteter.

(Foto: Signe Alvarez)

Der ser skidt ud: Det danske universitetsvæsen er på vej lige lukket i helvede. Et fagligt udsultet, djøf'iceret masseuniversitet, tynget ned af jantelov og lighedsideologi, håbløst bagud i den internationale konkurrence.

Sådan fæg det med skældsord var ikke blandt venner - da Trykkefrihedsselskabet havde kaldt til debatmøde med deltagelse af musikprofessoren Linda Maria Koldau og sociologen Henrik Dahl.

Mødets titel var 'Er der ytringsfrihed på Århus Universitet?' Trykkefrihedsselskabet er kendt for en stærk islam-kritisk og højreorienteret profil. Og så er det båret af indignation over samfundets manglende ytringsfrihed. Og Koldau er blevet landskendt for sin kritik af musikvidenskab, AU og dansk humaniora i almindelighed - en kritik, der ifølge hendes egen udlægning har ført til fyringstrussel og chikanerier på hendes arbejdsplads AU.

På den måde lignede mødetitlen et spørgsmål, hvor svaret - et klart nej - var givet på forhånd.

## Linda Maria Koldau

Tysk professor i musikvidenskab på AU. Sagde i foråret sin stilling op til 1. januar 2013. Forud er gået en proces, hvor Koldau hævder at være blevet møbet og chikaneret af ledelse og kolleger, fordi hun har ytret sig kritisk i medierne om den faglige standard på musikvidenskab og i dansk humaniora generelt. AU mener til gengæld, at sagen fra starten har handlet om samarbejdsproblemer mellem Koldau og hendes kolleger.

FORSKERforum opsøgende reporter, der er vant til en vis form for dialog mellem synspunkter, var paa udebane.

Mere interessant var det nok, hvilken rolle Henrik Dahl var udset til at spille? Standup-sociologen, som han drillende bliver kaldt, er kendt for at kunne diske op med meninger om rigtig mange ting. Skulle han være kontradiktion til Koldau?

Nej, det viste sig; det skulle han ikke.

### Mistænkelig moderne verden

Der var ikke noget at sige på omgivelserne for den kritiske debat. Trykkefrihedsselskabet havde lånt Forfatterforeningens lokaler i 'Lehns Gård' på Christianshavn, hvor notabiliteter som Tordenskjold og Christian Ditlev Reventlow har boet.

Symbolikken med disse fordums helte og klassiske væg- og loftsmalerier fra barokken som ramme for mødet var ganske passende. For det var i høj grad *fortidens sæder*, der blev hyldet, og *det moderne*, der blev mistænkeliggjort på denne aften. Mødets tilhørere var da også for manges vedkommende folk, der havde alderen til at huske tingene, før verden gik af lave. Blandt dem var også velkendte debattører som foreningens formand **Lars Hedegaard**, det tidligere folketingsmedlem **Søren Krarup** samt det nuværende folketingsmedlem **Axel Ahrendtsen**, begge fra Dansk Folkeparti.

Tilbage til Koldau, der nu var kommet til København fra sin bopæl i Kiel for at fortælle sin lidelseshistorie. Den fik tilhørende så, og som det altid gør sig gældende for Koldau, var beretningen ganske detaljeret og særdeles veldokumenteret, blandt andet med en hemmelig lydoptagelse af en telefonsamtale mellem Koldau selv og dekan Mette Thunø, hvor Thunø nævner Koldaus skriverier i pressen som en af grundene til, at hun fik den advarsel, hun fik i februar 2012.

### Koldau: 'Omgivet af fjender'

Hermed var sagen klar, konstaterede Koldau: hun skulle kanøfler, fordi hun kritiserede universitetet offentligt, og hendes ytringsfrihed blev således knægtet.

Mette Thunø var også blevet inviteret til aftenens møde, men som mødets vært

# Dansk f

REPORTAGE. Linda Maria Koldau var blandt met Henrik Dahl, da universitetet blev tugtet i Tryk

**Katrine Winkel Holm** konstaterede, nægtede Thunø at deltage i den debat, netop fordi sagen i hendes øjne slet ikke handler om ytringsfrihed, men er en personalesag om samarbejdsproblemer.

Den forklaring blev mødt med foragtelige grynt fra salens tilhørere. Og det var jo godt, for ellers ville præmissen for selve arrangementet jo også fordufte.

For den, der har fulgt sagaen om Koldau, var der ikke meget nyt i hendes beretning. Hun fortalte dog, at hun nu er ved at skrive en bog om forløbet - *en dokumentarisk roman*, der bygger på hendes oplevelser på AU.

Der nåede også at falde personlige hug. Naturligvis fik dekanen, institutlederen Niels Lehmann og hendes faggruppelider Pia Rasmussen nogle kærlige ord med på vejen, ligesom konsulenterne, der var blevet sat til at udrede samarbejdsvanskelighederne på instituttet, fik deres inkompetence udstillet. Også tillidsrepræsentanten på AU og flere navngivne sagsbehandlere i DM - hendes fagforening - blev hængt til tørre. Koldau fortalte, hvordan hun klagede over alle dem alle, men at DM blot sad hendes klage overhørig. Forfølgelsen ville nærmest ingen ende tage.

Kulminationen på det absurde drama - "det som ingen uden for Danmarks grænser vil tro på", som Koldau selv udtrykte det - var imidlertid da Ombudsmanden valgte at nedlægge hendes klage, efter Koldau havde sagt op, og der var indgået en fratrædelsesaftale. Skandaløst, mente Koldau, eftersom den aftale var blevet forhandlet uden hendes medvirken. Hun var blevet tvunget til at skrive under. Men Ombudsmanden er jo også - som hun bemærkede det i en bisætning - adjungeret professor på AU.

Nogle gange er det jo også interessant, hvad der *ikke* bliver sagt, og den opsøgende reporter bed da mærke i, at Koldau slet ikke omtalte, at hun også havde faaet afvist sin klage hos Pressenævnet. Men nok om det.

Konklusionen blev skåret ud i store, brede typer på den medfølgende powerpoint: *Der er ikke ytringsfrihed på Århus Universitet*, og med disse afsluttende ord kunne Koldau nyde et bragende bifald fra ytringsforkæmperne i Trykkefrihedsselskabet.



# Forfald

eningsfæller, herunder sociologen  
Trykkefrihedsselskabet

## Henrik Dahl: Lavt akademisk niveau

Næste session var med Henrik Dahl, og hvis nogen troede, at han skulle afbalancere Koldaus kritik, kom de hurtigt på bedre tanker. Dahl havde selv samlet underskrifter til støtte for Koldau, da hendes sag verserede, og han var lige så rystet som Trykkefrihedsselskabets medlemmer over det, hun kunne berette.

”En helt ubegribelig og sørgelig historie. Men denne kedelige sag er desværre ekstraordinært troværdig”, konstaterede Dahl.

Koldaus kritik af et lavt, akademisk niveau svarer nemlig fuldstændig til Dahls egen opfattelse. Han er ikke hvemsomhelst, men har taget en mastergrad på University of Pennsylvania og her kunne han se, hvordan tingene skal administreres.

”De fleste danske studerende ville slet ikke kunne klare sig sådan et sted. Jeg forestiller mig, at det svarer til at tumle rundt i anden division, og så pludselig komme til Manchester United,” sagde Dahl.

Men det er ikke kun de danske studerende, men også underviserne, der er helt til rotterne: ”Den grandiose selvforståelse vi har – det er rent fup. Folk, der underviser i Danmark ville blive blæst væk i udlandet. De ville ikke få et ben til jorden,” fortsatte han til salens udelte begejstring.

## Forfaldsmyte: Ubrugelige danske kandidater

Forklaringerne på den akademiske deroute i Danmark havde Dahl flere af. *Universitetsloven, masseuniversitetet, taxametersystemet, rationalitetens forsvinden* fra humaniora. Alt i alt er vi endt op med det, Dahl kalder det post-kritiske universitet.

”Så den sag, du [Koldau] har været ude i, er udtryk for det post-kritiske universitet kombineret med det topstyrede universitet. Det mest mærkelige er, at det ikke sker oftere,” sagde Dahl.

Således faldt de hårde ord. Men det skulle vise sig, at Dahl var helt paa hjemmebane. Og da oplæggene var færdige, og debatten gik i gang, blev han tilmed flere gange overtruffet. Ikke mindst da Trykkefrihedsselskabets formand **Lars Hedegaard** tog ordet.

”Det sker, at studerende sender deres opgaver til mig, og jeg kan konstatere, at en

ph.d.-afhandling er mindre end et speciale var i gamle dage. Kandidater i dag er ubrugelige. De kan ikke bruges til noget som helst,” konstaterede den tidligere chefredaktør på Information.

På et punkt var Hedegaard dog ikke enig med Dahl – nemlig i hans systemiske forklaringer. I Hedegaards øjne handler det mere om en politisk, værdimæssig kamp, med universiteterne som bastion

”Jeg mener, der er tale om en interessegruppe, der har fundet et fedt sted at være, hvor de er urørlige og underholdt af skatteborgernes penge,” sagde Hedegaard og refererede til bogen ’Eliternes triumf’.

## Lighedsideologi ødelægger

At der skal rettes op på den synkende skude, var alle i salen enige om. Spørgsmålet var hvordan, og her blev ordet ’eliteuniversitet’ nævnt en hel del gange.

”Jeg mener, det er umuligt at genskabe et humboldtske universitet, så længe ligheden er den gældende faktor. På et eliteuniversitet skal man skabe ulighed, så man kan få de bedste frem., og de andre kan blive ladet tilbage. Men det er jo noget, man ikke må sige,” lød det fra en tilhører i salen, der selv har været underviser.

Og netop ligheds-tanken ser Koldau også som en ødelæggende faktor i dansk akademia.

”Jeg kom som udlænding og var tiltrukket af den flade, danske struktur, og af at være dus med de studerende. Men det jeg oplever, er en lighedstanke der er fuldstændigt ødelæggende. Jeg har talt med Helmuth Nyborg, hvis forskning virker velfunderet, men som rammer liget midt ned i den danske lighedsideologi. Derfor er det ikke mærkeligt, at han bliver angrebet herhjemme,” sagde Koldau og hilste et eliteuniversitet hjerteligt velkommen.

Det gjorde Hedegaard også – det skal bare ikke være staten, der står bag: ”Det må i så fald være erhvervslivet, der finder ud af, at de ikke kan bruge dagens kandidater til noget. For hvis det bliver de uuddannede unge mennesker, der sidder i Folketinget i dag, der skal planlægge det, bliver det lige så ubrugeligt, som det er i dag,” sagde Lars Hedegaard.



Danske undervisere ville ikke få et ben til jorden i udlandet. Så lavt er niveauet ifølge Henrik Dahl.

## Uni-elite og ytringsfrihed

Også Henrik Dahl så helt oplivet ud ved tanken om et eliteuniversitet: ”I USA er der nogle af de rigtig gode universiteter, der er statslige. Og de er meget kompetitive. Beskyttet universitet – god pointe, og det er rigtigt - det med lighed. Konkurrence og ulighed er et vilkår for videnskab, som det også er for kunst,” sagde han.

Det blev Koldau, der fik debattens sidste ord. Og med hendes sans for dramaturgiens store ord og armbevægelser lykkedes det at knytte den vildt flyvende universitetskritik op med aftenens egentlige tema, nemlig ytringsfriheden: ”Jeg håber, nogen vil sige: ja vi har brug for elite. Det er ikke udemokratisk. Jeg har fået mange støttehenvendelser, men ingen tør sige det højt. Derfor er dette møde så vigtigt. Det er godt, at der bliver kæmpet for ytringsfriheden.”

Og med disse ord sluttede aftenen i Trykkefrihedsselskabet – *en god aften*, som formanden Lars Hedegaard bemærkede over for sin sidemand.

lah

## Henrik Dahl

Sociolog, forfatter og debattør. Tidligere adjunkt ved RUC, men har de fleste år arbejdet i den private konsulentbranche, dels som forskningschef i analysefirmaet ACNielsen, dels i hans eget firma Explora.

# Mso-professor men ikke

RUC: Når der går strategi og huspolitik i en professorstilling

”Jeg troede egentlig, at jeg havde et veludviklet instinkt for, hvordan organisationer og ledere arbejder. Jeg oplever mig selv som rimelig rutineret i organisationsintriger, og jeg ved, hvor kynisk og nådesløs den ’kollegiale’, akademiske konkurrence kan være. Men jeg må nok erkende, at jeg har været noget naiv i denne sag, for jeg troede ikke, at jeg selv skulle blive offer ...”

Siger lektor eller professor Olav Harsløf. Som titel-forvirringen, antyder ved han ikke rigtig, hvor han hører hjemme: ”Jeg var professor mso. i otte år, hvor jeg byggede en succesfuld uddannelse op på RUC. Og formelt gik jeg så tilbage til min lektorstilling i sept. 2011, selv om der vel er tradition for, at man titulært har ret til at bibeholde titlen ’professor’...”

## Underkendt i professorbedømmelse

Men Harsløfs titelforvirring har et yderligere lag. Da han afsluttede de otte år som professor mso., blev der opslået et ordinært professorat på hans fagområde ’performance-design’. Og det søgte han så, men et bedømmelsesudvalg underkendte ham og to andre ansøgere til stillingen:

“

Hvordan kan man med et pennestrøg underkendes til et professorat, som man – på baggrund af to tidligere positive professorbedømmelser – har bestridt i otte år indenfor faget?

Olav Harsløf

”Selvfølgelig synes jeg, at det er absurd, at jeg i praksis har fungeret som professor og studieleder og forskningsleder i mange år, men så bliver underkendt, da professoratet skal besættes. Men der kan ikke klages over bedømmelser, selv om denne her har altså et par alvorlige fodfejl”, siger han.

”Hvordan kan man med et pennestrøg underkendes til et professorat, som man – på baggrund af to tidligere positive professorbedømmelser – har bestridt i otte år indenfor faget? Og tilmed, når samme universitet har

bedt én om at opbygge, udvikle og internationalisere? Et fag, der i løbet af de samme otte år er blandt RUCs ti største og internationalt mest kendte”.

## Strategisk neutralisering

Harsløf er 67 år og regner egentlig bare med at slutte sit arbejdsliv med at følge sin fagopbygning til dørs i de næste par år.

”Jeg mener ikke selv, at jeg er forfængelig og ærekær, så professortitlen er ikke så vigtig for mig. Jeg tænker mest på mit fagområde og de yngres fremtid på området. Det centrale er, at der må være en strategisk intrige bag underkendelsen af mig. Der er nogle ledere på RUC, som har andre planer med fagområdet ’performance-design’, og derfor skulle professoratet – og jeg – neutraliseres. Det har man gjort nu ved at beslutte, at stillingen slet ikke bliver besat i denne omgang, ’da der ikke var kvalificerede ansøgere til professoratet’...”, forklarer Harsløf.

”Selve neutraliseringen bringer især mine yngre adjunkter og tre lektorer på området i en usikker situation, for bliver de pludselig ofre i en strategisk intrige fra oven, som vi hverken får indblik eller indflydelse på”, spørger han.

”Med neutraliseringen bringer ledelsen et succesfuldt fagområde i limbo. Det kan jo ’bare’ være udtryk for dårlig ledelse, men så må ledelsen da forklare, hvad de har af forestillinger om, hvad fagområdets placering skal være i fremtiden. Ledelsen bør melde klart ud, så vi kan diskutere og disponere”.

## Huspolitik: Fra kunstnerisk design til oplevelsesøkonomi

At der er gået politik i professorstillingen tolker Harsløf ud fra forskellige begivenheder:

”Vi har på vores uddannelse med mange studerende haft store lokale problemer, men klager førte ikke til noget. Da så studenterne i Frit Forum klagede og i øvrigt kædede problemet sammen med RUCs strukturelle problem – og jeg støttede de studerende – kom der en meget skarp reaktion fra RUC-ledelsen. De forsøgte at tisse sagen ned, men det får jo ikke problemet til at forsvinde”, forklarer Harsløf.



”De studerende pegede på, at RUC risikerer en studenterudvandring efter afslutning af den 3-årige bachelor. Så vil de søge ind til KUs eller Aalborgs kandidatuddannelser, hvis RUCs overbygningsuddannelser ikke er attraktive og hvis de vil undgå den lange togtur osv. Det skaber et dilemma for ledelsen, så derfor kan der groft sagt ligge en skjult strategiplan, hvor vores populære ’performance-design’-uddannelse skal samarbejdes med kommunikation og erhvervsøkonomi, hvorfra der sker sivning af studerende.

Strategien er tilsyneladende at dreje uddannelsen fra humanistisk-æstetisk til noget mere økonomi, fordi de hermed mener bedre at kunne konkurrere på dette marked. ”Vi arbejder fint sammen med både Kommunikation og Virksomhedsstudier på det



# ke god nok som ordinær



oplevelsesøkonomiske og –kommunikative område. Men det har da aldrig været meningen, at vi blot skulle være en toning underlagt disse uddannelser”, lyder Harsløfts fortolkning. ”Men vil man bryde en velfungerede og populær uddannelse op, for at holde sammen på RUC”.

**Instituttleder Lene Palsbro** siger til Harsløvs udlægning: ”Det scenario, som tegnes, kan jeg ikke genkende, såvel hvad angår miljøet omkring ’performance-design’, processen, professoropslaget og bedømmelsen, strategier osv. Og at ledelsen skulle operere med skjulte strategier, er forkert”.

## Intrige: ’En anden stilling end din’

Harsløf er grundlæggende forarget over, hvordan han kan være velfungerende

professor-mso, men blive underkendt til det ordinære professorat.

”Bedømmelsesudvalget kender mig ’ikke fuldt kvalificeret’, men hvad er det for en gradering? Enten er man vel kvalificeret eller også er man ikke”.

“ Jeg må afvise, at ledelsen opererer med skjulte strategier. Professorbedømmelsen er en personalesag, som jeg ikke kan kommentere. Men det er da klart, at jeg ikke kan overrule en bedømmelse ...  
**Instituttleder Lene Palsbro**

I efterlyset mener han måske, at han skulle have været mere vågen, da der blev sammensat et bedømmelsesudvalg med personer, der ikke er fagkyndige på området. ”Men jeg drømte ikke om at protestere over sammensætningen, selv om formanden blev en RUC’er på et konkurrerende fagfelt, der måske havde særlige interesser”, siger han.

”Jeg er sagligt uenig med bedømmelsesudvalget og har derfor en mistanke om, at jeg – og fagområdet – er indgået i en strategisk intrige. Jeg siger ikke, at instituttlederen og rektoratet har dikteret en underkendelse, men at der er sket en helt bestemt fortolkning af stillingsopslaget”.

Opslaget siger, at ”den succesfulde ansøger forventes at fortsætte den igangværende konsolidering ...”: ”Men i svaret på min indsigelse fremgår, at bedømmelsesudvalget mener, at det er en helt anden stilling ...”, fortæller han.

”Samlet set er der mange løse ender i bedømmelsen, og udvalgets svar på mine klager er da også arrogant. Men jeg kan jo heller ikke klage over dens faglige side, kun hvis de har begået retslige fejl. Og det er et alvorligt problem for os menige i systemet, at bedømmelser er in-appelable, og at der ikke er gennemsigtighed i bedømmelsen”.

Instituttlederen afviser: ”Jeg må afvise, at ledelsen opererer med skjulte strategier. Professorbedømmelsen er en personalesag, som jeg ikke kan kommentere. Men det er

da klart, at jeg ikke kan overrule en bedømmelse; jeg kan ikke ansætte nogle, som ikke bedømmes kvalificerede. Bedømmelsesudvalget er i øvrigt godkendt i Akademisk Råd, og Harsløf havde jo mulighed for at klage over bedømmelsesudvalgets sammensætning. Bedømmelsen er gået helt efter bogen”.

jø

## ’Ingen selvcensur hos mig

Det er sjældent at uni-ansatte træder åbent frem og fortæller om konflikter på deres arbejdsplads.

Men mag.art. i nordisk litteratur og cand.mag. i dramaturgi Olav Harsløf har en broget karriere bag sig med lektorat ved Aalborg Universitet, rektor for Det Frie Gymnasium, for Det Rytmske Musik-konservatorium, for Statens Teaterskole og senest har han altså opbygget uddannelsen ”Performance-design” på RUC.

”Når jeg går offentligt ud og fortæller historien om min negative professorbedømmelse, skyldes det først og fremmest hensynet til uddannelsen og mine kolleger, for bedømmelsen signalerer utryghed for dem. Og jeg ved da godt, at mange ville øve selvcensur og tie af hensyn til den videre karriere. Men jeg er som 67-årig ligeglåd. Der kan ikke ske mig noget. Derfor vil jeg gerne fortælle historien”.

# Aviser tager studenter

Medierne både konstruerer og repræsenterer de studerende som konsumenter – og det er problematisk for forståelsen af uni' og for

“Det overrasker mig overhovedet ikke, at de danske uni-rektorer reagerer med at udstede en undervisningsgaranti på minimum 12 timer efter at en offentlig myndighed har fortalt, at nogle studerende kun har 6-7 konfrontationstimer om ugen. Uni-rektorer forudser nemlig kritik og pres fra pressen, der vil kritisere på vegne af studerende og deres forældre. Derfor går rektorerne i forsvarsposition, for det er en vanskelig modstander.”

Det siger **videnskabsforskeren Joanna Williams**, der har studeret engelske avisers vinkling af uni-stoffet:

”Journalisters foretrukne tilgang til uni-stoffet er, at de ser det ud fra studenter og forældres konsument-attituder. Uni' ses som en institution, der skal levere en serviceydelse, herunder kontakttid med lærere. Studenterne er kunder, der har ret til at kræve, at undervisningen er fængende (underholdende), at kantinen er god, at studentefaciliteter er behagelige, at du forberedes til eksamen, at eksamen er hvad du har læst og ikke andet ...”, forklarer hun.

”Pressen har den tilgang, at de studerende har rettigheder, omend nok så ubestemte. Og hvis der er problemer med 'servicen', så videregiver medierne klagen. Det sætter pres på uni' og på uni's lærere, for at levere den krævede ydelse”, forklarer hun.

## Aviser betragter studerende som konsumenter

Medierne både konstruerer og repræsenterer de studerende som konsumenter, siger Williams og kalder sin analyse en blanding af 'social-konstruktivisme' og fænomenologi: ”Det at være studerende som konsument er noget andet end i gamle dage, hvor formålet var fri videntilegnelse”.

Williams har netop udgivet en bog om uni'er og uddannelse som konsum og hvorfor læring ikke bare kan ”købes”.

Medierne tager de studerendes perspektiv og har derfor også svært ved at beskrive en bagside, fx de studerendes krævementalitet. Det er omvendt svært at fortælle, at nogle studerende er dovne og uengagerede.

”Det bliver også uni's skyld. Medierne bidrager dermed til at befæste forståelsen af uni' som udbyder af en vare, der er ligesom alle andre varer. De skaber en bestemt

attitude til uni' og til uddannelse. Det medvirker dermed til 'markedsførelse' af sektoren. Men intellektuel viden og uddannelse er ikke en vare. Det er ideelt set en dannelsesproces, hvor studenterne selv er aktører; i en proces og i interaktion med institution, lærere, læremateriale osv.”

## Hvornår skriver aviserne om uni'?

Det er især på højtider for de studerende, at medierne bringer uni-historier. Det sker typisk i form af temaer eller kampagner:

- omkring optagelsesrunderne (hvem kan søge og hvornår?),
- når de får svar på ansøgningen (hvem kom ind?),
- når studieåret starter (mødet med uni'),
- når eksamen starter,
- når studiet slutter og skal stå sin prøve på jobmarkedet (var uddannelsen 'relevant': Giver den job?).

Men klager over undervisningen, over dårlig planlægning, kiks i eksamen, få undervisningstimer el.lign. kan også føre til artikler.



Journalisters foretrukne tilgang til uni-stoffet er, at de ser det ud fra studenter og forældres konsument-attituder. Uni' ses som en institution, der skal levere en serviceydelse

**Videnskabsforskeren Joanna Williams**

## Ledelsens reaktion på pressens magt

Uni-rektorerne går i forsvarsposition, fordi de har erfaring for at det ikke nytter at forklare uni's formål og standarder:

”Enhver i uni-verden ved, at en automatisk 12-timers undervisningsgaranti ikke er nogen som helst garanti for kvalitet. Der kan være rigtig meget kvalitet i 6-7 timers undervisning, hvis den er godt tilrettelagt, så de studerende kan gå hjem og arbejde videre selvstændigt. På Oxford har højkvalitets-fag kun 4 timers undervisning pr. uge, som til gengæld stiller store supplerende tidskrav til de studerendes selvstændige studier. Der kan også være lærerstyret gruppearbejde, som også giver god kvalitet, der ikke kan udregnes i empirisk kontakttid. Men det orker rektorerne ikke at forklare medierne; det er

nemmere at lukke kritikken ved at udstede en kontant garanti”.

Men uni-ledelsen har også et ansvar over medierne:

”I den ideelle verden ville jeg kræve af ledelsen, at de forsvarer de akademiske dyder, men jeg er da udmærket klar over, at så ville de blive mødt med beskyldninger om 'tanker fra et verdensfjernt elfenbenstårn'. Problemet er, at når statslig funding følger de studerende og ikke institutionen (som basismidler), så bliver uddannelse en markedsplads. Derfor udfordrer de ikke de studerende, forældre, medier eller politikeres agenda. Derfor deltager de i markeds konkurrencen, og fortæller hvor fantastisk deres eget universitet er og hvor godt det hele går ...”

## Studenter og forældre som konsumenter

”Studenternes adfærd som konsumenter er i England kraftigt forstærket af studieafgifter (tuition fees) på £9000 årligt. Det presser dem til at opføre sig som konsumenter, for det betyder, at de kræver en vare eller service for pengene. Det er en privat investering i den humane kapital. De kræver skemalagt undervisning, nursing, 'good standards' og i sidste ende et eksamenspapir, nærmest med jobgaranti ('employability'). Og den attitude reflekterer medierne og tager medierne på sig i tilgangen ved formidlingen af stof om uni'...”

”Også forældre, som ofte betaler dyrt i England for deres børns studieafgifter, opfører sig som 'controllere'. De kræver den forventede service. Derfor ser vi i stigende grad, at de unge kommer med deres forældre til uddannelsesmesser, åbent hus-arrangementer, interviews med de studerende eller ligefrem henvender sig direkte til lærere med klager”.

”Der foregår en stor selektion, så de lavere klassers børn sjældent kommer på uni. Til gengæld kommer der med masseuniversitetet mange middelklasse-børn. Og for mange middelklasse-forældre er deres børns uddannelse en stor beslutning og udgift. De kræver derfor 'value-for-money'. De siger ikke farvel til deres 18-årige barn, når det skal på uni'/college. Nej de foretager en investering i barnet. De agerer 'helikopter-forældre', der svæver over de hele”.

# og forældres perspektiv

de studerendes attitude, for uddannelse er ikke en vare, siger engelsk videnskaber



## Studenter som helte og lærere som skurke

Antallet af klager er samtidig også en indikation på, at de studerende opfatter sig som konsumenter. I toårs-perioden 2008-10 voksede antallet af klager med 37 pct. stigning (fra 500 til 700 klager): ”Og når medierne fortæller om de voksende klager legitimeres det, at de studerende har ret til at klage som konsumenter. Men det fremgår jo samtidig, at uni’ er nogle forfærdelige (uansvarlige) steder ...”

Når det fremstilles i medierne som selvfølgelig, at studenterne opfører sig som krævende kunder, smitter det af på samfundets forståelse af universitetet.

”Studerende, som klager eller stiller krav, fremstilles som helte. Og over for den figur kommer så skurkene, som modarbejder dem, nemlig uni-bureaukrater eller lærere, som burde være ’service-medarbejdere’, men i stedet er inkompetente eller downe. De er kedelige og dårlige formidlere eller formidler på for højt niveau osv. Lærerne bliver på den måde en modstander. Som i hvert fald ikke

giver de studerende, hvad de ønsker eller har krav på”, forklarer hun, der fortæller, at den figur også viser sig i uni-ledelsers forsøg på at effektivisere og i regerings-planer for sektoren: Problemer kan løses, hvis bare sektorens lærere yder en bedre indsats.

”Fremstillingen af studenter og lærere som hhv. køber og sælger med modsatte interesser er helt i strid med universitets ide, om at lærere og studerende sammen skal skabe et aktivt vidensmiljø. De burde altså være på samme side”, siger hun. ”Helt bortset fra at modstillingen i medierne også kommer til at dække over det virkelige problem, nemlig at dårlige uddannelsesvilkår ofte skyldes ringe bevillinger, så undervisere har svære vilkår”.

## ’Infantilisering

”Journalister repræsenterer – og konstruerer på samme tid – studenten som konsument. Det er tilsyneladende en positiv udvikling, for det signalerer, at studerende i stigende grad får magt til at have indflydelse på deres studentertilværelse. Men bagsiden af det er en stigende infantilisering gennem en forståelse af, at universitetet er en producent og den studerende er konsument, der kan stille krav til varen. Konsument-gørelsen – og forældrenes mandsopdækning – er ikke positivt, for det blokerer de unge i at blive voksne og selvstændige.

Medierne bidrager til at skævvride forståelsen af, hvad universitetet er: ”Uni’ er en formidling af viden, som skal gøre de studerende i stand til selv, uafhængigt og kritisk at arbejde med akademiske emner. Uddannelsen skal ideelt gøre dig til et selvstændigt og uafhængigt individ. Ideelt set skal akademisk lærdom tilegnes for sin egen skyld, ikke som instrumentalisme. Men i stedet bidrager opbygningen af studenten som konsument og medierne som repræsentant for dem til at umyndiggøre de studerende. De vil have en færdig vare, og nogle reagerer ligefrem med overraskelse, når man forklarer dem, at uddannelsen også indebærer, at de må tage ansvar for deres egen dannelse.

## Medierne giver ikke baggrund

*Men hvem burde medierne ideelt repræsentere, når de skriver om uni: Den sunde fornuft? Statskassen? Managementledere? Politikerne?*

”Det er et godt spørgsmål. Problemet er grundlæggende, at afsenderen i medierne er uklar: Det fremgår ikke, hvem medierne repræsenterer eller hvilke kriterier eller forudsætninger, der ligger bag dækningen. Det fortælles sjældent, hvilke forudsætninger universitetet eller lærerne har”, svarer hun.

”I stedet er det mit indtryk, at medierne dækker sektoren ud fra, at man giver offentligheden, hvad den ønsker at høre. Derfor skrives der i forældres og studenter perspektiv. Sjældent er der tid og plads til at gå i dybden og fortælle om betingelserne for uddannelserne. Og slet ikke i denne tid, hvor der skæres ned, for det er dårlige nyheder for både forældre, studerende, uni’er – og de politikere, som står bag nedskæringerne”.

“Studerende, som klager eller stiller krav, fremstilles som helte. Og over for den figur kommer så skurkene, som modarbejder dem, nemlig uni-bureaukrater eller lærere, som burde være ’service-medarbejdere’  
*Videnskaberne Joanna Williams*

## Uni’ er ikke et jobtræningscenter

Uni-lærerne må holde ”en kritisk årvågenhed overfor deres egen rolle”, så de ikke bare accepterer, at de studerende er passive konsumenter af et intellektuelt product, siger Williams.

”Vi er ikke bare ’service-skaffedyr’, der skal gøre de studerende tilfredse. Uni’ er ikke en ferielejr eller et jobtræningscenter. Det lyder måske banalt, men lærerne må indskærpe, at de studerende selv er del af en privilegeret læreproces, hvor de – måske den eneste gang i hele livet – har mulighed for at fordybe sig og blive udfordret. Derfor skal lærerne indskærpe uni’s ideelle rolle og funktion som dannelses-sted. Og læreren skal kræve interesse, engagement og ressourcer, så de studerende ikke bare læner sig tilbage som passive konsumenter, men faktisk forstår, hvad uni’ og uddannelse er til for”.

jø

Joanna Williams: “Consuming Higher Education – Why Learning can’t be Bought” (Bloomsbury, nov. 2012).



# Politikere: Vi kræver ikke 12 timers undervisningsgaranti

**ENQUETE:** Vi skal ikke blande os i universiteternes ugentlige timetal, lyder det fra fire forskningsordførere i Folketinget

## Hvorfor 12 timers undervisningsgaranti?

Universiteternes undervisning – og mangelen på samme – har i nogen tid været et vamt debattemne. Og da Rigsrevisionen op til semesterstart udkom med en beretning, der afslørede store forskelle i de ugentlige timetal, røg flere rektorer hurtigt ud af starthullerne med garantier om mindst 12 timers ugentlig undervisning.

Tilbage stod et universitet som RUC, som i forvejen ligger lavest på Rigsrevisionens måling af undervisningsudbuddet, men som fastholder, at man har sin egen måde at tilrettelægge læringen på og ikke vil lade sig rive med af offentlige meninger om et mindstemål af undervisning.

Imidlertid er der opbakning – i hvert fald indirekte – til RUC-linjen fra politisk hold. FORSKERforum har spurgt forskningsordførerne fra de fire største partier om, hvor det minimale ugentlige timetal for undervisning bør ligge, og svaret er faktisk identisk fra alle partier, at det må universiteterne helt selv om – det skal politikerne ikke blande sig i, så længe kvaliteten af uddannelserne er i orden. Og her vælger ordførerne altså at tolke kvalitet ud fra et bredere begreb end de kvantitative målinger, Rigsrevisionen stiller op med.

Kun SF's forskningsordfører Jonas Dahl vil komme med en forsigtig udmelding om, at man kan have grund til at bekymre sig for kvaliteten, hvis det ugentlige timetal ligger under ti.

**Espen Lunde Larsen, Venstre**

*Synes du, det er en god ide, at universiteterne udsteder en undervisningsgaranti?*

”Vi blander os ikke i, hvordan uni tilrettelægger undervisning. Vi har en universitetslov, som beskriver nogle forpligtelser til undervisning, som man skal stå mål med. Det er det, der er opgaven, og jeg har fuld tillid til, at den opgave er universiteterne voksen for. Nogle vil så garantere et timetal, andre vil ikke.”

*Hvor synes du, et minimum-timetal bør ligge?*

”Jeg går ikke ind for minimumsstandarder. Der er stor forskel på, om man er arkæologi-studerende og har brug for at være meget ude i marken og grave, eller om man studerer på de våde videnskaber og har brug for meget øvelsesundervisning. Jeg er mere optaget af, hvad universiteterne kommer ud med, end hvordan vejen til resultaterne nås.”

**Kirsten Brosbøl, Socialdemokraterne**

*Synes du, det er en god ide, at universiteterne udsteder en undervisningsgaranti?*

”Det er i hvert fald ikke noget, vi skal gøre fra centralt hold. Det er fint og nødvendigt, at universiteterne løbende arbejder med at sikre, at der er nok undervisning. Men der er forskellige måder at gøre det på, og der skal være plads til forskellighed. Vi har i vores udviklingskontrakter signaleret, at vi forventer bedre kvalitet. Og så må det være op til det enkelte universitet, hvordan man vil gøre det.”

*Hvor synes du, et minimum-timetal bør ligge?*

”Jeg kan ikke definere, hvad der er nok undervisning. Jeg vil sige, at der er uddannelser, hvor der er problemer med for få timer. Så jeg synes også, man skal være alarmeret. Men jeg synes ikke, vi skal diktere et timetal. I stedet skal vi arbejde med de kvalitetssikringsmekanismer, der for eksempel ligger i akkrediteringssystemet.”

**Jens Henrik Thulesen Dahl, Dansk Folkeparti**

*Synes du, det er en god ide, at universiteterne udsteder en undervisningsgaranti?*

”Det store problem er, at en timegaranti er ikke meningsfyldt. I princippet kunne man samle 1000 i et auditorium og give dem 20 timer, men hvad har de ud af det? Hvis man for eksempel læser filosofi, kan det måske være fint med 10 timers undervisning. Så jeg vil meget hellere diskutere kvalitet. Og det kan man helt grundlæggende gøre ved at uddannelserne redegør for, hvordan de definerer sig som fuldtidsstudium, og hvad det er, de forventer, at de studerende laver.”

*Hvor synes du, et minimum-timetal bør ligge?*

”Logisk set er det et problem, hvis man er nede på ti timer om ugen. Og så er det endnu mere påkrævet at dokumentere, hvordan man opnår et reelt fuldtidsstudie. Men jeg vil nødig definere, hvilket timetal det skal være.”

**Jonas Dahl, SF**

*Synes du, det er en god ide, at universiteterne udsteder en undervisningsgaranti?*

”Jeg synes ikke, man kan sætte lighedstegn mellem kvantitet og kvalitet. Omvendt må man sige, kvantiteten er så langt nede, at man må være tvivlende over for, om kvaliteten er fulgt med. Man hører om kandidatstuderende, der undervises fire timer om ugen, og det er ikke holdbart. Det er meningen, at taxameter-forhøjelserne på hum'- og samf'-uddannelserne skal udmøntes i timer, ligesom universiteternes formuer skal bringes i spil.”

*Hvor synes du, et minimum-timetal bør ligge?*

”Det er svært at sige. Det må jo bero på det enkelte studie – hvor meget holdarbejde, der er osv. Men som minimum to undervisningstimer om dagen. Jeg mener ikke, man kan forsvare kvaliteten, hvis det kvantitative timetal ligger under ti om ugen.”

lah

# KU-jura: Mindre undervisning, men bedre kvalitet

På KU's jura-studium er man gået stik imod kravet om flere undervisningstimer.

Til gengæld er der lagt program for en fuld arbejdsuge til de studerende

## Hvorfor 12 timers undervisningsgaranti?

Max 10 timers undervisning om ugen - ellers når de studerende ikke at lære noget.

Sådan lyder – lettere omskrevet – et af de principper, som uddannelserne på Juridisk Fakultet, KU, i dag tilrettelægges efter. Fakultetet gennemførte op til 2011 en studiereform, som blandt andet baserer en stor del af læringen på arbejde i studiegrupper. Og i den læringsstrategi, som ligger til grund for reformen, hedder det direkte: ”for at sikre, at de studerende får tid til forberedelse, opgave-skrivning og gruppearbejde, tilstræbes, at der på hvert semester højest er 10 skemasatte timer om ugen til seminarer og forelæsninger.”

Studiereformen på KU-jura er således gået stik imod de krav om mere undervisning, der i dag næsten er blevet et mantra i universitetsdebatten – senest i form af en rapport fra Rigsrevisionen, der udstiller hvor meget ugentlig undervisning de forskellige fakulteter udbyder.

Rapporten fik da også både AU, SDU og CBS til at følge i KU-rector Ralf Hemmingsens fodspor og love mindst 12 timers ugentlig undervisning.

### Ansvarlighed: Læring i studiegrupper

Men mindre kan gøre det. Det er i hvert fald budskabet fra Juridisk Fakultet, hvor man erkendte, at de kompetencer, som jurister har brug for i dagens Danmark, ikke kun er dem, de får ved at sidde og lytte i auditorierne.

”I vores arbejde med studiereformen har vi samarbejdet med aftagerne til vores kandidater og undersøgt hvilke kompetencer, vores kandidater har brug for. Og der var bl.a. efterspørgsel på bedre samarbejdskompetencer og mundtlige formidlingsevner,” fortæller **studeleder Stine Jørgensen**.

Hun og det øvrige studienævn kom til den erkendelse, at selvstudier og forelæsninger ikke er noget, der fremmer samarbejds- og formidlingsegenskaber. Det gør til gengæld aktivt samarbejde omkring stoffet, og derfor besluttede de at gøre studiegruppe-arbejde til en bærende del af uddannelsen.

Samtidig ville man aktivere de studerende ved at gøre grupperne ansvarlige for at vælge og arbejde med konkrete cases.

”Før var det underviseren, der fortalte, hvad der var vigtigt. Nu skal de selv arbejde med cases og problemstillinger. Det er et forsøg på at gå fra passiv til aktiv læring,” siger Stine Jørgensen.

### Mere krævende at undervise

Studiegrupperne har 5-7 medlemmer og er på de første semestre administrativt nedsat. Senere på studiet får de studerende mulighed for selv at danne grupper.

Som skrevet er der skåret ned på den traditionelle undervisning. Hvor gennemsnittet før reformen lå omkring 12 timer ugentligt, hedder det ifølge Stine Jørgensen nu 10 timer ugentligt.

Til gengæld har man forsøgt at øge kvaliteten og mulighederne for, at de studerende kan deltage aktivt ved delvist at lade de store forelæsninger erstatte af seminarundervisning med maksimalt 28 deltagere. Derfor er der ikke sparet lærertimer ved omlægningen. Tværtimod har Jura været nødt til at hyre flere eksterne undervisere ind end tidligere.

Undervisningsnormen for de fastansatte er den samme, men Stine Jørgensen vurderer, at holdundervisningen reelt er mere krævende end traditionelle forelæsninger.



Der er ingen tvivl om, at undervisningen er blevet mere udfordrende efter studiereformen. Det er meget krævende for en underviser at skulle tilrettelægge og gennemføre en undervisning hvor de studerende er aktive og deltagende end en undervisning, hvor du som forelæser selv står og taler

**studeleder Stine Jørgensen**

”Der er ingen tvivl om, at undervisningen er blevet mere udfordrende efter studiereformen. Det er meget krævende for en underviser at skulle tilrettelægge og gennemføre en undervisning hvor de studerende er aktive og deltagende end en undervisning, hvor du som forelæser selv står og taler,” siger hun.

Af samme grund har Jura i forbindelse med studiereformen ansat en universitetspædagogisk konsulent, der arbejder med at opkvalificere personalet.

### Studerende på fuld tid

Det har heller ikke betydet mere fritid for de studerende, at der timemæssigt er kommet



mindre undervisning på skemaet. Tværtimod er studiegruppe-arbejdet og forberedelsen til undervisningen blevet lagt ind i skemaet, således at de studerende faktisk har et ugeskema svarende til en fuld arbejdsuge på omkring 37 timer.

Studiereformen trådte i kraft i 2011 og kører nu på andet år. Og selvom der ikke er blevet lavet egentlige målinger af effekten, føler Stine Jørgensen sig sikker på, at det er blevet et bedre studium.

”Vi har lavet interview med undervisere, der siger, de studerende er mere forberedte og deltager mere aktivt i timerne. Vi kan også se det omkring det studie- og trivselsmæssige. Tidligere var det sådan, at de studerende ofte følte sig alene. Nu har de en studiegruppe, og det betyder bare noget trivselsmæssigt og socialt. Tilbagemeldingerne er, at de studerende er meget glade for studiegrupper. Så her kan ligge et element omkring mindre frafald og hurtigere gennemførelse,” siger Stine Jørgensen.

Hun tror således på, at den mindre mængde af undervisning bliver fuldt opvejet af den bedre tilrettelæggelse af studiet.

lah



# Forskelle mellem hovedområderne?

## Hum' lige så løn-sultne som nat'

Det er en fordom, at humanister er mindre lønsultne end deres kolleger på nat' og teknik. FORSKERundersøgelsen fortæller generelt om utilfredshed med lønnen, når knap halvdelen er meget uenig/uenig i, at deres "lønniveau svarer til deres kompetencer og arbejdsopgaver". Og humanister og forskere fra de hårdere områder er lige utilfredse. Til gengæld ser det ud til, at samfundsvidenskabsfolk er lidt mere lønsultne end de andre grupper ...

Samf'-forskernes utilfredshed viser sig også ved, at det er den gruppe, som ikke mener, at lønpolitikken på deres arbejdsplads er udformet efter objektive kriterier.

## Nat': Mest pres på egenindtjening

Hver tredje nat'/teknik-forsker oplever pres på, at de skal tjene penge hjem via eksterne bevillinger eller rekvirerede opgaver. Det samme gælder kun for hver ottende hum-forsker (12 pct.), mens det gælder for hver femte samf'-forsker (20 pct.). Det fremgår af besvarelserne på spørgsmålet om, hvor stor en andel af ens løn, der skal indtjenes eksternt.

## Ledelse: Hum' mest utilfredse

Hum'-forskerne er de mest utilfredse og tekniks de mindst, når det gælder vurdering af de nye, 'ansatte' ledere fra 2007. 60 pct. af humanisterne siger, at de ikke har været en forbedring, mens andelen er 40 pct. på teknik. Nat' og samf' ligger midt imellem.

Mens der er færre utilfredse på teknik, så viser der sig at være samstemmende enighed blandt de 40-60 pct. utilfredse om, at de nye ledelser ikke har formået at skaffe mere plads til undervisning (70 pct.), at der tages for mange beslutninger uden faglig begrundelse (83 pct.), at det administrative arbejde ikke er blevet mindre (88 pct.), der tages beslutninger hen over hovedet på os (92 pct.) m.m.

FORSKERforum opregner de områder i FORSKERundersøgelsen, hvor der er forskelle mellem hovedområderne. Forskellene er dog relativt små.

Overordnet er der bemærkelsesværdigt mange områder, som opleves helt ens af forskere på tværs af hovedområderne, fx hvor mange der har fået pålæg af lederen om at udføre bestemte opgaver (30 pct.), at forskningsfriheden er blevet mindre (27 pct.), at bevillingsmangel er en alvorlig begrænsning osv.

Men der er forskelle.



## Nat': Mindst undervisningsbelastede

Mere end hver tredje hum'- og samf'-underviser føler sig overbebyrdet med undervisning (ca. 36 pct.), mens det samme kun gælder for hver femte nat'-underviser (22 pct.). Den forskel afsløres, når de besvarer spørgsmålet, om deres "undervisningsbelastning går ud over opfyldelsen af mine øvrige arbejdsforpligtelser".

At humanisterne oplever sig som mest undervisningsbelastede bekræftes af, at hver anden humanist mener, at for få konfrontationstimer skyldes økonomiske årsager, mens det samme kun gælder for 25 pct. på nat'/teknik.



# Oplever vip'ere fra nat' og hum' det samme?



## Hum' og samf': Manglende medbestemmelse

Humanister og samf'-forskere har størst problemer med ikke at blive inddraget i instituttets beslutninger. 60 pct. er meget uenig/uenig i, at de "inddrages tilstrækkeligt i instituttets beslutninger". Den samme andel for tekniks forskere er 40 pct. og 45 pct. for nat'-forskere. Enten inddrages de sidste i højere grad end humanisterne, eller også ønsker de ikke samme medbestemmelse.

Men noget kunne tyde på, at de ønsker samme medbestemmelse. Der er nemlig relativt næsten lige så mange fra teknik som fra hum', der kræver mere medbestemmelse via oprettelse af institutråd (70 pct.). Også andelen der mener, at institutledere bør vælges er lige så stor (72 pct.). Og lige så mange mener, at de ansatte bør kunne "afsætte en leder, der ikke har opbakning hos personalet" (72 pct.).

## Teknik' tror mest på reformsucces

Det ser også ud til, at teknik-forskerne er markant mere tilfredse med de reformer, som lederne har lavet. Mens 70 pct. på hum'/samf'/nat' ikke mener, at reformer er faglige motiverede og at deres reform er "fornuftig", så er det kun 40 pct. på teknik. Der er også markant flere på teknik (33 pct.), som mener, at deres reform vil blive "en succes efter en indkøring", mens de andre fagområder er meget skeptiske, idet kun 12 pct. tror på succes (og 50 pct. ikke tror på succes).

## Hum': Studenter instrumentelle

To ud af tre uni-lærere oplever, at de studerende har fået en mere instrumentel tilgang til deres studier ('jeg vil vide, hvad jeg skal til eksamen, og ikke mere'), mens en del hverken er enig/uenig heri (25 pct.).

Humanisterne ser ud til at være de mest frustrerede over dette, med en afvigelse på 5-7 pct.-point fra de andre fagområdet.

## Fagområderne protesterer lige meget - eller lidt

Nogle ville måske tro, at hum' og samf' ville brokke sig mest og være mest bramfri overfor deres institutleder. Men sådan er det ikke. Forskere fra de forskellige hovedområder siger deres institutleder/forskningsleder åbent imod i samme grad. Hver tredje siger altid/ofte institutlederen imod, mens hver tredje sjældent/aldrig gør det. Midtergruppen siger, at de gør det "af og til".

Mens der ikke er forskel mellem hovedområderne, så er yngre i karrierestillinger tilbageholdende med at kritisere lederen. Halvdelen af de yngre siger således ikke institutlederen imod - og det samme gælder kun hver fjerde af de fastansatte professorer eller lektorer ...

## NAT'/TEKNIK: STUDENTER MED MINDRE FAKTAVIDEN

Det kunne antages, at der er markant forskel på, hvordan de hårde og de bløde videnskaber oplever de studerendes basiskvalifikationer. Der er da også en mindre forskel, idet flere fra nat'/teknik oplever, at "de nye studerendes faglige basiskvalifikationer er for ringe til, at jeg kan gennemføre undervisning på et tilfredsstillende fagligt niveau". Det mener 33 pct. på nat'/teknik, men kun 22 pct. på hum'/samf'.



# Studerende presser sig selv

Det er ikke onde undervisere, der skaber stressproblemer blandt studerende. Det største pres kommer indefra – men lærerne kan hjælpe

De glade, sorgløse studenterdage er for mange af dagens studerende en ren myte. Når de engang skal se tilbage på deres studietid, kan det meget vel være følelser som stress, usikkerhed og angst for ikke at slå til, der popper op som minder.

To uafhængige undersøgelser fra henholdsvis DM og DJØF viser stort set det samme, nemlig at stress blandt studerende er ganske almindeligt – ja, næsten mere reglen end undtagelsen.

I DJØF-undersøgelsen er det således mere end halvdelen, der inden for et halvt år har oplevet stress-relateret søvnbesvær, og en

## Manglende rammer skaber stress

I DM's studenterundersøgelse har man sammenlignet stress-faktoren mellem forskellige fakultets-områder, og her viser opgørelsen, at der er lige meget stress på HUM- og NAT-fagene.

Sammenligningen er interessant, fordi NAT-fagene ofte har tradition for mange undervisningstimer og mange opgaver, mens HUM-fagene i modsætning er blevet kritiseret for at have for få undervisningstimer og stille for få krav til de studerende. Ikke desto mindre er de studerende lige stressede.

Det overrasker dog ikke psykolog Marlis Dall fra Studenterrådgivningen i Århus: "Vi oplever forskellige typer af stress fra forskellige fakulteter. Hårdt arbejde kan give stress. Men hvis der er tale om meget strukturerede og klare opgaver, så kan man arbejde meget hårdt, uden det bliver stresset".

Omvendt kan manglende rammer være en stor stressfaktor: "Hum' er ikke så struktureret. Man kan ikke fra studiefagets side opstille lige så klare faktuelle mål for, hvad de skal kunne og ikke kunne. Ofte er det i højere grad et emne, der skal belyses fra forskellige vinkler. Det stiller et andet krav, der kan være lige så stressfremkaldende for den studerende, der tænker: har jeg nu læst nok? Har jeg nu fået det hele med? Det er en anden form for arbejds-pres", slutter hun.

femtedel har ligefrem søgt læge på grund af stress. I DM-undersøgelsen siger over halvdelen, at de i sidste semester var stressede 'en del af tiden' eller mere.

### Stressfaktor: CV og karriere-forventninger

Det er dog ikke universitetslærerne og studierne i sig selv, der er de store stresskilder. DJØF spørger, hvorfor man føler sig stresset, og her er topscorerne henholdsvis, at de studerende føler pres for at opnå et godt cv (mht. relevant studiejob, udlandsophold, gode karakterer mv.), og at man har høje forventninger til sig selv om top præstationer. Langt færre peger på det pres, der kommer fra studiets side.

Og det er også præcis de erfaringer, psykologerne på Studenterrådgivningen har gjort sig omkring studerende med stress:

"Det er først og fremmest et indre pres, de studerende lægger på sig selv omkring det at skulle være dygtig. Det, vi hører om, er at man sammenligner sig med medstuderende og er bange for at være mindre flittig, for så kan man ikke blive til noget i verden. Derfor tør man ikke holde fri og slappe af," fortæller **Marlis Dall**, der er psykolog og leder af Studenterrådgivningens kontor i Århus.

### Præstation og performance

Hun forklarer, at studerende, der rammes af stress, ofte er meget bedømmelsesorienterede personer, der går meget op i, hvordan andre synes, de ser ud, hvordan deres hjem ser ud osv.

"Hvis hele livet bliver så præstationsorienteret, er det en voldsom stressfaktor. Og i en tid med truende arbejdsløshed, hvor der samtidig er en offentlig diskurs om, at man skal blive hurtigt færdig med sit studium, så virker de ting stærkere på mennesker, der i forvejen har en tilbøjelighed til at lægge vægten på det præstationsorienterede. Dem, der er bange for, om de er noget i sig selv," siger Marlis Dall.

Angsten for ikke at slå til, fortæller hun, gør, at nogle studerende simpelthen ikke tør give sig lov til at slappe af, se venner eller hygge sig i fredagsbaren med medstuderende. Og når man ikke tillader sig selv et pusterum, udvikler det sig til en ond cirkel.

### Ubalance i livet

Studenterrådgivningen er en landsdækkende organisation med kontorer i de fleste større

byer i Danmark. Her rådgiver man studerende om alskens problemer, både sociale og psykologiske, men også mere praktiske som økonomi og det at strukturere sit studiearbejde. Ifølge **direktør Sten Kruse Blinkenberg** udgør stressproblemer dog en væsentlig andel af de sager, Studenterrådgivningen tager sig af.

Som forklaring peger han både på konkrete stramninger af kravene til de studerende, for eksempel omkring tiden, der gives til specialeskrivning, men også på en mere overordnet faktor som den tiltagende individualisering i samfundet.

"Du er ansvarlig for dit eget liv, og derfor er du også selv ansvarlig for de vanskeligheder, du møder. Vi stiller store krav til os selv og hinanden. Og stress er et udtryk for ubalance mellem kravene og de ressourcer, man har," siger han.



Det, vi hører om, er at man sammenligner sig med medstuderende og er bange for at være mindre flittig

Marlis Dall

### Læreren kan skabe fagligt engagement

Selvom meget stress skabes af selvskabte forventninger, har universitetslærerne også en rolle at spille, mener Blinkenberg. Han peger på, at det er vigtigt, at underviserne er tydelige i de krav og forventninger, de har til de studerende. Dernæst er det vigtigt at give de studerende feedback omkring deres arbejde, så de ved, om de præsterer godt nok. Og så er koordinationen mellem undervisere også en vigtig faktor.

Marlis Dall mener, at læreres faglige engagement kan være en faktor, der modvirker stress, fordi det flytter fokus fra den formelle præstation til en faglig interesse.

"Når vi har studerende, der er ramt af stress og præstationsangst, hører vi ofte fortællingen: De skal til at læse, og så tør de næsten ikke åbne deres bog af angst for, om de kan huske det, der står. Så prøver vi at arbejde med, hvad der er spændende ved den bog; hvad de synes er spændende ved faget; hvorfor den studerende vil lære det her – i stedet for at have fokus på, om man har glemt det, om man er god nok, om man får høj karakter," fortæller hun.

Men det kan lige så godt være

# til stress

hjelpe

underviseren, der etablerer – eller genetablerer – det faglige fokus.

”Den engagerede og interesserede underviser, der virkelig synes: her har jeg noget, jeg gerne vil have, de lærer noget om, fordi det er meget interessant – det er en tilgang, som smitter de studerende og får dem til at føle, at det her fag læser jeg ikke, fordi jeg skal have 12, men fordi det er super interessant,” siger Marlis Dall.

## Spot stress-symptomer: Tag det med ro

Den anden funktion, lærere og vejledere kan have, er som dem, der bliver opmærksomme på stress-symptomerne og måske også åbner den studerendes øjne for problemerne.

Og der er forskellige symptomer, der meget vel kan komme til udtryk i studiearbejdet.

”Når man er ramt af stress, kan man nemt blive ustruktureret og for eksempel komme til at lægge to aftaler oven i hinanden. Hvis man gang på gang aftaler, at nu skal der komme et kapitel, og der intet kommer, kan det være et symptom. Den studerende kan ikke koncentrere sig, har svært ved at strukturere og kan ikke overskue noget. Hvis man udebliver fra møder og ikke giver lyd fra sig, så kan det være tegn på, at man trækker sig tilbage, isolerer sig, undgår konfrontationer med det, man skal lave”, fortæller Marlis Dall.

Hun opfordrer til, at man konfronterer den studerende – stille og roligt – hvis man har en mistanke om stress.

”Man kan altid sige på det en måde, så man holder det på sin banehalvdel: Jeg har fået den tanke, at du er ved at blive stresset. Er det rigtigt? Sværere er det ikke. Og hvis den studerende så bryder sammen, så må man jo bare konstatere, at det var godt, der kom hul på bylden,” siger hun.

I sådan en situation skal læreren egentlig ikke foretage sig yderligere end at henvise til de støttemuligheder, der er, for eksempel Studenterrådgivningen, universitetets egen studievejledning eller ved egen læge.

”Det er jo ikke læreren, der skal redde den studerende ud af stress-situationen. Så det forpligter ikke, udover det at være et ordentligt menneske, der fortæller, hvor den studerende kan få hjælp.”

lah

## Har du oplevet stress i en sådan grad, at du...

	Antal	Procent
Har søgt læge	102	20%
Har været indlagt	6	1%
Har været sygemeldt fra dit studiejob	24	5%
Er blevet afskediget fra dit studiejob	3	1%
Er blevet forsinket på dit studie	92	18%
Har isoleret dig socialt	94	19%
Andet:	40	8%

Kilde: DJØF's undersøgelse af stress blandt studerende



## Hvorfor føler du dig stresset eller presset?

	Antal	Procent
Vanskeligheder med at bestå eksamener	71	14%
Stort pres for toppræstationer fra mig selv	304	61%
Stort pres for toppræstationer fra mine forældre	20	4%
Stort pres for at få de rette erfaringer/kvaliteter på CV'et (fx praktik, udlandsophold, relevant studiejob, høje karakterer)	327	66%
Stort pres ift. eksamenssituationer	218	44%
Stort pres på studiet generelt	177	36%
Hård konkurrence på studiet for at få de bedste karakterer	114	23%
Har meget erhvervsarbejde ved siden af studiet	141	28%
Bekymring for ikke at få job som færdiguddannet	222	45%
Ensomhed	54	11%
Mobning	2	0%
Andet	55	11%

Kilde: DJØF's undersøgelse af stress blandt studerende



# KU-Science: Et kultu

Når køer mødes med atomparkler i SCIENCE-fusionen på KU, er det samtidig to kulturer omkring erhvervsamarbejde der støder sammen

Professor Peter Sandøe er professor i bioetik ved KU-Fødevareøkonomisk Institut. Han har bl.a. fået til opgave at undervise forskerspirer i forskningsetik efter Penkowa-affæren.

Men Sandøe kom i stormvejr i juni på grund af beskyldninger om dobbeltroller, fordi han både har deltaget i udarbejdelsen af en rapport, bestilt og betalt af svineindustrien, og samtidig har leveret en redegørelse til Fødevareministeriet omkring pattegris-dødeligheden. Han blev beskyldt for at sætte rentabilitet over dyrevelfærd. Anklagen om uvildighed og dobbeltrolle fik Peter Sandøe til at trække sig som formand for Dyreetisk Råd.

Ifølge Sandøe handler konflikten imidlertid først og fremmest om modstridende

kulturer og traditioner inden for naturvidenskabelig forskning. Og netop disse forskellige tilgange stilles direkte over for hinanden med fusionen af det nye KU Science, sagde Sandøe.

Og den udlægning bekræftes af forskellige kilder, FORSKERforum har talt med.

## Anvendt forskning kontra grundforskning

Men i september kritiserede Sandøe i UNIVERSITETSavisen den manglende opbakning fra ledelsen på KU Science og forklarede denne som udtryk for en grundlæggende kulturforskel på de to tidligere separate fakulteter LIFE og NAT.

”Jeg har oplevet det som et voldsomt

kulturskifte at blive en del af det nye fakultet i forhold til at være på LIFE, hvor det var helt naturligt at samarbejde med erhvervslivet. Jeg tror, den manglende opbakning fra dekanens side er symptom på, at erhvervsamarbejde på nat’ ligesom på andre dele af det gamle KU, historisk set er blevet opfattet som en mærkelig og lidt beskidt ting, som forskere burde holde sig langt fra,” sagde Sandøe.

Og Sandøes oplevelse af forskellige kulturer bekræftes fra forskellige sider. Det er simpelthen historisk betinget, forklarer leder af Center for Naturfilosofi og Videnskabsstudier **Claus Emmeche**.

”Den gamle Landbohøjskole har hele tiden haft et tæt forhold til anvendt landbrugsforskning. Det har de blot fortsat og udbygget og sideløbende udøvet myndighedsbetjening. Så det har haft karakter af at være en højere læreanstalt med både uddannelse og myndighedsbetjening. Der er det anderledes med NAT, hvor man har det som mål at holde grundforskningens fane højt”.

## Entreprenant forskerkultur

Emmeche mener dog også, at NAT havde og har sine forskellige retninger:

”Der er den klassiske akademisk kultur, der alene går efter rent videnskabelige resultater, og så en entreprenant forskningskultur, hvor forskeren yderligere skal være fundraiser, samarbejdspartner, stakeholder mv. Det felt er naturligvis problemfyldt, for den entreprenante forsker er afhængig af sin entreprenørvirksomhed”.

Peter Sandøe er ifølge Emmeche prototypen på en forsker, der også har et ‘forskning-entreprenant ben’ at gå på.

”Problemet er, at når du overgår fra akademisk forskningskultur til entreprenant forskningskultur, så kan det være svært at udrede kasketter og fastholde troværdigheden. Og sagen om Sandøe er eksempel på, hvad der kan ske, når den klassiske og entreprenante forskning støder sammen.”

## Kritiker: Bestillingsforskning

Som professor ved Biologisk Institut kommer **Kaj Sand Jensen** fra NAT. I sit daglige arbejde med forskere ved det tidligere Skov

## Sandøe: Etik & økonomi

Da Peter Sandøe denne sommer trak sig som formand for det statslige rådgivningsorgan Det Dyreetiske Råd, var det efter 20 år på posten. Men det var ikke første gang, der var diskussion om hans tilgang til dyreetiske spørgsmål. Sandøe er før kritiseret for manglende kritik af dyrevelfærden i dansk landbrug. Blandt andet advarede han i en artikel i Information i 2011 om, at landbrugsproduktionen flytter ud, hvis man stiller for hårde krav til dyrevelfærden, og udtalte at han ikke kan ”se pointen i at være skrappere, end den økonomiske virkelighed tillader”. Dyreetik handler også om samfundsøkonomiske overvejelser – og det var et synspunkt, mange efterfølgende erklærede sig uenige i.

Sandøes pragmatiske syn på samspillet mellem dyrevelfærd og økonomi kom altså så i spil igen i juni i år, hvor Politiken satte fokus på, at Peter Sandøe har udarbejdet en rapport for Videnscenter for svineproduktion, som hører under landbrugsorganisationen Landbrug og Fødevarer, samtidig med at han leder et arbejde for Fødevareministeriet, der skal granske årsagen til stor dødelighed i de danske svinestalde – en

rapport, der ikke anbefalede indgreb overfor svineproduktion.

Sandøe forsvarede sig med, at han godt kunne holde kasketterne adskilte, men at han trak sig fra posten i Dyreetisk Råd, fordi der fra forskellige sider blev udtrykt mistillid til ham. Sandøe fik da også opbakning, blandt andet fra den tidligere direktør for Dyrenes Beskyttelse Ole Münster, der bedyrede Sandøes troværdighed som forsker og kaldte pressedækningen af Sandøe for ‘justitsmord’. Det kom også senere frem, at der i kontrakten med Videnscenter for svineproduktion var sikret, at rekvirenten ikke havde indflydelse på resultaterne.

Efterfølgende har Peter Sandøe over for Universitetsavisen beklaget, at han ikke fik nogen opbakning fra KU-dekan John Renner Hansen, og han forklarer det med en kulturkløft mellem LIFE og nat’ i synet på erhvervsamarbejde.

Og næsten symbolsk for fusionen af det nye SCIENCE-fakultet har Peter Sandøe i dag rollen som underviser i videnskabsetik på et kursus for ph.d.-studerende fra begge de to tidligere fakulteter.



og Landskab oplever han ikke noget videnskabeligt *kulturclash*. Men sagen omkring Peter Sandøe har skurret i hans ører, fordi det for ham var tydeligt, at Sandøe i sin tid blev bestilt af svineindustrien til at lave en rapport med et særligt udkomme. Og så mener han, man som forsker bør lugte lunt og holde sig væk fra.

“I den her situation lå der i forvejen en rapport, så man kunne på forhånd sige, at Sandøes arbejde skulle tjene som modrapport med et politisk formål. Sådanne emner, der tidligere er taget op, kunne jeg aldrig drømme om at røre ved selv, med mindre jeg på forhånd havde mistillid til det arbejde, der var lavet,” siger Kaj Sand Jensen.

Men han medgiver også, at der findes kolleger – og en kultur – med en mere pragmatisk tilgang til forskningen: “Der kan godt være et opdrag, hvor jeg vil sige: det her vil jeg ikke røre ved, også selvom der kan være gode forskningsmidler i det. Det kan du godt kalde helligt”.

## Astrup: Forskere forstår ikke signaler

**Professor Arne Astrup**, der er leder af Institut for Idræt og Ernæring, kommer fra LIFE og har selv været i mediernes vridemaskine flere gange på grund af samarbejde og tilknytning til erhvervslivet. Han oplever også divergerende kulturer omkring erhvervsarbejdet, måske ikke så meget på fakulteterne som helhed som i forskellige forskerkredse. Og det mener han kom til udtryk i forbindelse med Sandøe-sagen.

“Alle er glade, så længe virksomheder giver to-cifrede millionbeløb og der er skåltaler. Men når der kommer en kritik af en forsker, fordi der er industriel medfinansiering, så kunne man godt savne, at der er nogen, der bakker de forskere op. Jeg vil ikke selv klage. Men det er som om, mange forskere stadig er meget konservative og ikke helt har forstået de signaler, der sendes fra regering og Folketinget om, at man ønsker et større samarbejde med erhvervslivet,” siger Astrup.

Astrup ærgrer sig over manglende forståelse og viden både blandt medier og befolkning omkring de tætte bånd, der i dag er mellem dele af forskning og erhvervsliv. Og

her mener han, visse forskerkredse er med til at bevare et forældet syn i offentligheden.

“Det er ligesom du har læger uden sponsorer, der mener, det er helt utilstedeligt at modtage bevillinger. I mine øjne er det intet problem, så længe der er åbenhed omkring det. Men det er, som om medier og journalister ikke fatter, at støtte fra erhvervslivet er en del af universitetslivet. Det er et must nu om dage”.

## Forudsigelse: LIFE-kulturen vinder frem

Arne Astrup: “Den måde, medierne faldt over for eksempel Peter Sandøe, er helt urimelig. Fremstillingen var, som om der var en total skandale, og manden ville snart ryge i fængsel. Når man kommer ind i substansen, er der intet suspekt i det.”

Han mener til gengæld, at der i den ny fakultetsledelse på Science er klare indikationer af en erhvervsvenlig tilgang til videnskaben, blandt andet ved at man har gjort den tidligere LIFE-prorektor **Erik Bisgaard Madsen** til prodekan for erhvervs- og myndighedssamarbejde.

“Jeg ser det nye fakultet som en sammensmeltning, og jeg er sikker på, at LIFE-holdningen til erhvervsarbejde vil blive båret ind i det nye – det vil jeg da arbejde for,” siger Astrup.

Og samme forudsigelse har Claus Emmeche også, nemlig at LIFE-kultur omkring erhvervs- og myndighedssamarbejde vil blive den fremherskende på SCIENCE:

“Ja. Men det har sådan set intet med fusionen at gøre. Det har at gøre med generelle strukturelle tendenser i det universitetspolitiske billede. Jo større universiteter, jo mere virksomhedslignende kulturer omkring styring. Det er makro-tendenser, der favoriserer den ene opfattelse frem for den anden,” konstaterer han.

# Kan sige fra

Der er forskelle på den måde, man har set på erhvervsarbejde på LIFE og på NAT. Det lægger **SCIENCE-dekan John Renner Hansen** – der som tidligere institutleder på NBI kommer fra NAT – ikke skjul på.

“Jeg ved ikke, om man kan kalde det kulturforskelle, men udgangspunktet er forskelligt. LIFE, har sin oprindelse som et universitet med en særlig tilknytning til landbruget, mens NAT har sine rødder i et mere traditionelt universitet uden særlig fokus. Og nu arbejder vi med at udvikle en fælles tilgang til området”.

Og det er ikke mindst i forhold til hans gamle kolleger på nat, at John Renner gerne vil ændre tingenes tilstand. I hans øjne repræsenterer LIFE nemlig nogle samarbejdsstrategier, der i højere grad svarer til de forventninger, der i dag er til universitetet fra politisk side.

“Vi er nødt til at være meget mere aktive på gamle nat for at blive bedre til at samarbejde og tænke i nytteværdi. Jeg siger ikke, det er derfor vi skal lave forskning. Grundforskning handler om, at vi skal være klogere. Men det er vigtigt, vi også overvejer, hvordan vi kan bruge forskningen,” siger Renner.

Så kulturen omkring erhvervsarbejde skal importeres fra LIFE?

“Det ved jeg ikke. Vi skal udvikle både NAT og LIFE”.

*Hvordan skal erhvervsarbejdet udvikles?*

“Vi har lige lavet en erhvervsstrategiplan. Vi satser på to områder: vi vil lave matchmaking med virksomhederne, og vi vil gøre vores studerende parate ved at skabe muligheder for, at de kan komme ud og få kontakt med erhvervslivet, for eksempel i et praktikforløb”.

*Betyder kulturændringen, at forskerne skal være mindre på vagt over for bestillingsopgaver?*

“Det skal alle være. Bestillingsopgaver er ikke forskning”.

*Men vil der ikke være en risiko for det, når man leverer forskning på et særligt opdrag?*

“Jo, og så skal man have sine data i orden. Hvis man udtaler sig som forsker, skal man kunne stå på mål for de analyser, man har lavet og vise, man har ret. Så kan andre folk sige, hvad de vil”.

*Skal man som forsker kunne sige fra i forhold til opgaver?*

“Ja, selvfølgelig skal du det. Og det vil jeg bakke fuldstændig op om. Vi skal ikke kompromittere forskningsmiljøerne ved ikke at være klar på, hvornår vi er forskere eller samfundsdebattører. “

# World Ranking 2012: Ros til danske

Engelsk ranking-redaktør til FORSKERforum: Konkurrencen bliver hårdere og hårdere, men alligevel kravler AU, KU og DTU opad

Tre danske uni'er er gået frem i top-200 i den ranking, som THE/Times offentliggør i dag. Aarhus er nr. 116 (2011: 125), KU er nr. 130 (135) og DTU 149 (178). Derimod er SDU droppet en gruppe ned til 276-300-segmentet. Også Aalborg er droppet lidt ned i gruppen 351-400, men det kan simpelthen skyldes, at der er kommet 42 nye uni'er med i rankingen.

Men de danske topresultater roses af THE: "Det er faktisk ganske stærke præstationer, når Aarhus, KU og DTU formår at kravle op af listen" forklarer **Phil Baty, redaktøren af THE-rankingen**.

"De danske placeringer skal nemlig ses på baggrund af en stærkt voksende global konkurrence, især fra Østen, som har skudt disse opad, ikke mindst ved hjælp af ekstrem stor offentlig og privat funding. Samtidig er der sket mærkbare bevillingsfald i en del vestlige lande, og det rammer tilsyneladende en stor gruppe uni'er i USA og England udenfor top-40, som ellers har ligget stabilt på ranking-listen i årevis".

## Østens uni'er kravler op på listen

I årets ranking har CIT (Californien) genindtaget førstepladsen, mens Harvard er fortrængt til 4. pladsen af 2. Oxford og 3. Stanford.

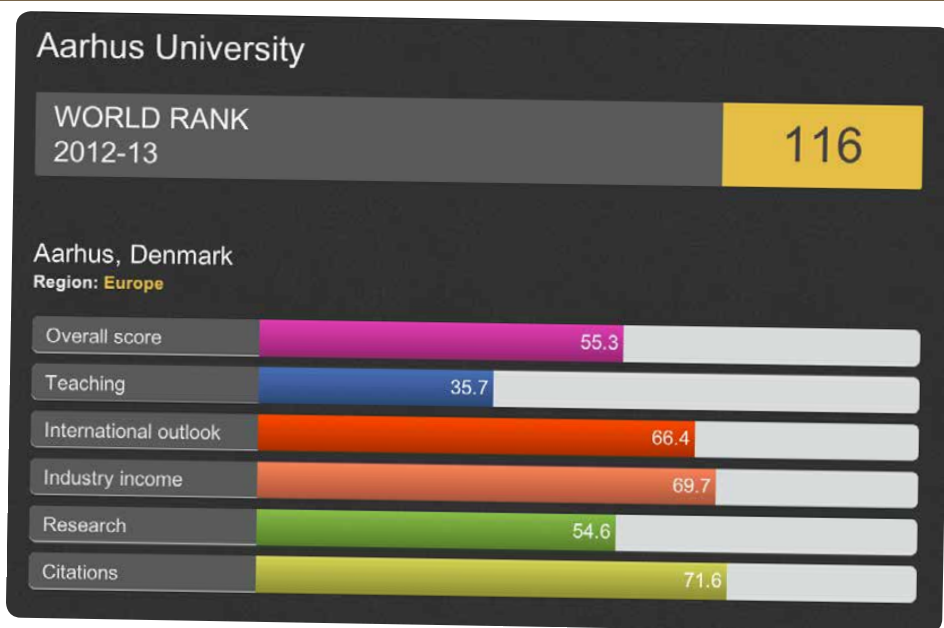
Bedste centraleuropæiske uni' er det monofakultære ETH Zürich i 12. position. Og bedste skandinaviske er igen monofakultært: svenske Karolinska er på 42. plads.

Det mest bemærkelsesværdige i årets ranking er et magtskifte fra vest til øst: "Stærk national støtte fra både regeringer og industri til top-uni'er i Østen flytter den globale forskningsbalance. Næsten uden undtagelse marcherer uni'er fra Kina, Singapore, Taiwan og Sydkorea op ad listen", lyder analysen fra THE. Og konkurrencen er blevet stærkere. Udenfor den absolutte top-40 findes der nu en gruppe 41-100, som er stærkt konkurrencedygtige, især på deres eksterne forskningsindtægter, men også på citationer og publiceringer. Og konkurrencen er tilsvarende stor i gruppen 101-150, som de tre danske uni'er tilhører.

## 'Money talks'

Ranking-redaktøren medgiver, at penge har stor indflydelse på muligheden for at kravle opad:

"Rige USA-universiteter har mange flere



ressourcer, og derfor er det da bemærkelsesværdigt, at nogle europæiske uni'er som fx Oxford og Cambridge kommer ind i top6 og ETH-Zürich i top20. Men eksterne indkomster er altså den barske realitet, og 'money talks'. Det er også klart, at når man har \$100.000 pr. studerende, så er det nemmere at skabe 'verdensklasse'-vilkår, end hvis man skal lave uddannelser for 45000 kr. offentlige bevillinger pr. år", siger han.



Det er faktisk ganske stærke præstationer, når Aarhus, KU og DTU formår at kravle op af listen. De danske placeringer skal nemlig ses på baggrund af en stærkt voksende global konkurrence.

*Redaktør Phil Baty*

THE-rankingen konstaterer, at listen sædvanligvis er præget af de samme uni'er i top10. Og i år kan man sige, at top40 udgør en klasse for sig: "Men i gruppen mellem 40-100 og 101-200 er forskellene ikke så store, og der er mange spændende 'boblere' udenfor USA, der med små forbedringer kan kravle opad".

## Plads til forbedringer: Funding

Aarhus og KU scorer højt på citations, konstaterer THE-ranglisten.

Ranking-redaktøren peger ud, hvor danske uni'er kan forbedre sig: "Der er plads til forbedringer på 'eksterne forskningsindtægter' – diversiteten heri kunne være bedre, selv om THE-analysen delvis tager hensyn til, at det

er sværere at skaffe funding fra industrien i en lille national økonomi som den danske. Derfor er funding'en også udregnet som fundingkr. pr forsker", siger han. Bortforklaringer, om at dansk industri og funding'en er lille, anerkender han kun delvist, "for forskningsindtægter fungerer altså i en global kontekst".

Han er opmærksom på, at det danske sprog også kan være en barriere for at kravle op på listen, fordi der forskes og undervises i danske forhold og på dansk: "For nogle fag er sproget et handicap i forhold til den engelsksprogede verden. Hvis man studerer dansk litteratur, sprog eller samfundsforhold – og ikke publicerer internationalt om det – er det svært at score højt, også på 'reputation' ...".

Der er endelig også plads til forbedring på indikatoren 'undervisning', hvor de danske uni'er scorer lavt: "Man skal dog bemærke, at 'teaching indikator' er en blød faktor ('teaching global environment'), som nødvendigvis må tage hensyn til nationale standarder. THE etablerer ikke en matrix, som giver faste empiriske data om undervisnings-output, hertil er de nationale undervisningssystemer for forskellige. Faktoren ser på flere faktorer i undervisningen – såsom lærere/studerende, reputation m.m. – som vi dog mener giver en slags indikation på undervisningens kvalitet", konstaterer THE-redaktøren.

## De studerende kan vælge efter status – eller faglighed

Hvis THE-redaktøren skulle rådgive forskere om, hvordan de kan bidrage til, at deres uni'



kravler opad, så skulle de fokusere på 'reputation' og publiceringer.

Og hvordan kan studenter bruge ranglisten til at vælge deres uni' efter?

"Der er jo enorm prestige i at have gået på de store elite-uni'er i USA, for det kan man brande sig på resten af livet, og det kan være adgangen til stillinger – men det er også svært og meget dyrt at komme ind der. Men hvis man ser bort fra det, så skal studerende se nøje efter, hvilke uni'er der faktisk er stærke inden for de bestemte områder. Jeg kender da engelske uni'er udenfor de øverste i ranking'en, som står enormt stærkt på bestemte faglige områder, og dem skal de studerende spotte. De er jo kendte og anerkendte blandt kolleger i andre lande".

jø

## Helge Sander: Et dansk uni' i top10

THE-rankingen kritiseres ofte for ikke at være et kvalitetsmål, men har høj status hos de danske politikere, der brugte den som målestok for Globaliseringsrådets visioner 2008. Og de tidligere danske forskningsministre, Helge Sander (V) og Charlotte Sahl-Madsen (K) satte pres på de danske uni'er med målsætningen om, at Danmark skal have mindst et uni' i den europæiske top-10 i 2020.

Til den vision siger THE-redaktøren: "THE producerer datainformation om alverdens uni'er, og sammenligner dem på tværs. Rankinger kan være en målestok eller et redskab, det vælger politikere og uni-folk selv. Hvis politikere vil bruge ranking aktivt, så skal de gøre sig klart, at der er dramatiske forskelle i økonomiske vilkår og i nationale prioriteringer", siger han.

"Selv om de tre danske top-uni'er forbedrer sig, så er vejen op til den absolutte top meget lang, så politikernes ambition ser ikke realistisk ud. Kynisk set: Skal de danske uni'er have chancen kræver det en forfærdelig masse flere penge, både fra regeringen og fra erhvervslivet ..."

## Oxford ligeglad med rankinger ...

- men det er andre uni'er

længere nede på listen absolut ikke, siger Oxford-professor

"På Oxford bemærker vi menige professorer da, hvis Oxford skulle falde ned ad THE-rankingen fra den nuværende placering som nr. 1-2-3, og det bemærkes da, at vi i år har overhalet Harvard og Cambridge, selv om det kun er på decimaler!

Men – og det er ikke for at være arrogant – vi tager ikke den store notits af rankingen, og jeg tror heller ikke, at vores vice-chancellor gør. Det er en forklaring på, at Oxfords ledelse ikke vil kommentere årets ranking og rankingers betydning i almindelighed over for FORSKERforum ...", forklarer professor Howard Hotson, da reporteren søger forklaring på, hvorfor Oxfords ledelse principielt afviser at blive interviewet om, hvordan man her opfatter rankinger og deres betydning, samt hvad Oxford bruger af forvaltningsressourcer på at tilberede sine indberetninger.

"Når vi ikke tager notits af rankingen, skyldes det simpelthen, at her overtrumfer fagligheden alt, ranking ikke indgår i prioriteringen af det faglige og akademiske på Oxford".

"Hvis Oxfords rektor (*vice-chancellor, red.*) begyndte at kræve, at vi skulle skele til rankingen og forbedre os på nogle indberetninger, som er ikke-faglige, så ville han blive mødt med protester", mener han og henviser til, at Oxford stadig styres via høj grad af kollegial, akademisk medbestemmelse (congregation).

### Nogle rektorer meget fokuserede

"Mange andre uni'er er overgået til nye styre-reformer, hvor management med henblik på økonomi og 'relevans' er blevet det vigtigste".

Andre uni'er kan derfor være meget sensitive overfor rankinger:

"Når det er sagt, at Oxford er relativt ligeglad, så ved enhver i forskerverdenen, at for andre engelske uni'er længere nede på hitlisten er rankingen en sensitiv sag. For deres bestyrelser, rektorer og dekaner er det vigtigt at kunne kalde sig 'world class-university' i top50 eller top100. Den har betydning for statsbevillinger, eksterne

forskningsprojekter, image, status, rekruttering af forskere, lærere og studerende osv. Derfor er nogle af dem ekstremt fokuserede på, hvordan de kan kravle op ad hitlisten. Og en simpel måde at forbedre sin forskningsranking på – ligesom i den engelske forskningsmåling RAE – er jo at købe en højprofileret og højpublicerende forsker, som tager sine meritter med sig. Det giver point til ranking-indberetningen ...", forklarer han.

“

På sine egne præmisser og kriterier er ranking'en vel god og så finmasket, som den kan blive, teknisk set. På egne præmisser giver den et eller andet billede af 'kvalitet'

Professor Howard Hotson

### Ranking ok – på sine egne præmisser

"Elementer i rankingen kan synes noget hysterisk. Hvis man ser på rangordningen, så er forskellene mellem 1-10, mellem 11-25, mellem 25-50, mellem 51-100, mellem 101-200 relativt marginale, ofte på decimaler. Inden for disse grupper skal der ikke meget til at flytte placeringer".

Selve kvaliteten af THE-rankingen vil han såmænd ikke drage i tvivl:

"På sine egne præmisser og kriterier er den vel god og så finmasket, som den kan blive, teknisk set. På egne præmisser giver den et eller andet billede af 'kvalitet'. Selv om der teknisk søges at kompensere for problemet, så sker der en begunstiggelse af uni'er med teknisk og naturvidenskabelige fakulteter. Monofakultære tekniske eller medicinske fakulteter har en fordel over for uni'er med store humanistiske fakulteter. Men det største problem er, at rankingen ikke giver et reelt billede af kvalitet pr. krone. Hvis man flytter på nogle af kriterierne og sætter 'value-for-money' op som et vigtigt mål, så vil listen se noget anderledes ud end nu, hvor ekstremt rige (private) uni'er får en urimelig konkurrencefordel ..."

jø

# Faktatjek: Konkurrencefixering

Politikernes og embedsmænd bygger deres reformer på, at vild konkurrence forbedrer kvalitet i forskning og undervisning. Men et simpelt faktatjek viser faktisk det modsatte, fortæller forstudier til engelsk rapport

”THE-rankingen er såmænd god nok på sine egne præmisser. Men i det overordnede billede og som ’policy-maker’ er dens præmisser totalt misvisende. Hvis man nemlig går ud fra et kriterium om, hvor der er mest value-for-money i forskning og uddannelse, så er det slet ikke USA’s uni’er, der ligger i toppen. Det er europæiske fra Schweiz, Holland, Sverige, Danmark – og lidt længere nede kommer så også de engelske”.

Det siger historieprofessor Howard Hotson fra Oxford University om værdien af rankinger og deres politiske betydning.

”Denne omvendte verden, hvor de lavere rangerede pludselig bliver de bedste målt på ressourcerne, er ganske bemærkelsesværdigt.

## Hotson: Chokartet opdagelse

”Min analyse udsprang af, at jeg brugte en ledig time sidste efterår på at eftersøge den økonomiske tankegang i politikernes neoliberale konkurrence-politik. Pludselig gik det op for mig, hvordan politikerne mangler begrundelser! Det var en chokartet opdagelse. Som klassisk akademisk måtte jeg selvfølgelig forsvare os mod på angrebet på de klassiske akademiske værdier og fagligheder – selv om jeg jo egentlig burde passe mine historiestudier i 1700-tallet og i tidlig videnskabshistorie”.

”At jeg skal lave analysen af ’value-for-money’ er egentlig et paradoks. Det burde vel egentlig være sociologer og økonomer, som lavede sådan en analyse?”, spørger Hotson.

”Men disse fagfolk er tilsyneladende så meget bundet op på deres fags paradigmer og empiri, at de ikke kan se systemet ovenfra og kritisk i helikopter-perspektiv. Og så er engelske akademikere i øvrigt forbavsende autoritetstro; produkt af et strengt klassestatus-system, så de holder sig tilbage fra kritik af ’establishment’. Derfor er det en canadiskfødt akademisk og 1700-tals historiker, som må lave udredningen ...”.

Det afslører hullheden i politikernes og embedsmænds fiksering på, at ’konkurrence’ skaber fremskridt. De opererer med en underforstået sandhed om, at markeds kræfter og konkurrence driver forskning og undervisningen frem. Derfor vil de indføre mere privatisering, markeds kræfter og konkurrence. Det er imidlertid en påstand, som er uden empirisk bevis, men baseret på besværgelser – og som kan modbevises i et simpelt fakta-tjek, hvor man tager udgangspunkt i ’value-for-money’: Det tjek afslører, at begrundelsen for liberaliseringen og for markedsførelsen af de europæiske uni-systemer er baseret på en myte, grænsende til ideologisk bedrag”.

### Analyse: Lille ’value for money’ i USA’s top-uni’er

Hotson blev berømt overnigt – ”ikke som historieprofessor, men som systemkritiker” – da han offentliggjorde en stærk kritik af motiverne til at liberalisere i artiklen: ”Don’t look to the Ivy League”, der advarede mod at gøre USA-uni’erne til forbillede, for deres ressourcer og muskler er simpelthen i en anden klasse end deres europæiske konkurrenters.

Hotsons artikel i LrB (London Review of Books juli 2011) fik stor opmærksomhed. Den blev bl.a. kommenteret af den engelske uni-minister David Willetts. Men den blev også bemærket i British Academy, der såmænd engagerede historieprofessoren til at lave en dybere analyse af universitetssystemers kvalitet baseret på value-for-money. Rapporten offentliggøres i starten af december:

### Top20-rankinger forvridende

Hotson forklarer, at politikernes forfejlede fokus blandt andet stammer fra internationale rankinger og en kultur af benchmarking ”af noget, som ofte ikke kan sammenlignes”.

”Top-10 eller top-20 i rankingen plejer at snuppe hele opmærksomheden. Men USA-toppen består vel af mærke af meget velhavende institutioner”, siger Hotson: USA har nemlig hele 15 universiteter i top20, England har 4 og Schweiz har 1 i årets ranking. Sådan har det set ud, siden THE-rankingen startede i 2004. Den hitliste får politikere og embedsmænd til at gå ud fra, at de private og markedsdrevne amerikanske universiteter er de bedste. Det er med til at understøtte en

uni- og forskningspolitik på en tankegang med flere markeds kræfter og mere konkurrence, og flere private universiteter vil drive kvalitet og standarder i vejret. Men det er en myte, for hvis kriteriet for sammenligninger er, hvor man får mest value-for-money, så er det slet ikke de stenrige og private USA-uni’er, som ligger i toppen.

Hotson kalder sammenligninger af US- og UK-universiteter for uproportional og forvridende. USA er en meget større økonomi og befolkning (311 mio. som er fem gange Englands befolkning).

Først sammenligner han på aktiviteterne: England har flere top-20 uni’er pr. indbygger (1: 15 mio. indbyggere mod USA’s 1:20 indbyggere). Og da Englands uni’er i top-20 underviser flere studerende end USA’s tilsvarende, har 1 ud af 750 indbyggere studeret ved disse eliteinstitutioner, og det er dobbelt så mange som USA tilsvarende i top-20.



England får altså 5 gange så meget pr. krone, sammenlignet med USA. Og den faktor bliver i Schweiz, Holland, Sverige og Danmark endnu større

Howard Hotson

### Økonomi: USA’s uni’er er 4 gange dyrere

Men værre bliver det på økonomiske sammenligninger: USA’s nationalprodukt er 6,5 gange større end Storbritanniens:

I de sidste syv år har Storbritannien holdt liv i dobbelt så mange top-20 uni’er for de samme penge. Og sidst men ikke mindst: England bruger 1,3 pct. af bruttonationalproduktet på uni-uddannelse, mens USA bruger 3,1 pct. USA bruger altså 2,4 gange så mange penge:

”Samlet investeres 15 gange så meget på uddannelse i USA, men ifølge world-rankingen, så giver investeringen kun 3 gange excellence. England får altså 5 gange så meget pr. krone, sammenlignet med USA. Og den faktor bliver i Schweiz, Holland, Sverige og Danmark endnu større ...”, konstaterer Hotson.

”Konklusion: USA’s uni- og colleges producerer ringe value-for-money sammenlignet med UK, og det gælder ikke bare de meget rige top-institutioner som Harvard.

World University Rankings 2012-2013						
001 - 200	201 - 225	226 - 250	251 - 275	276 - 300	301 - 350	351 - 400
Rank	Institution	Country / Region	Overall score	change criteria		
1	California Institute of Technology	United States	95.5			
2	University of Oxford	United Kingdom	93.7			
2	Stanford University	United States	93.7			
4	Harvard University	United States	93.6			
5	Massachusetts Institute of Technology	United States	93.1			
6	Princeton University	United States	92.7			
7	University of Cambridge	United Kingdom	92.6			
8	Imperial College London	United Kingdom	90.6			
9	University of California, Berkeley	United States	90.5			
10	University of Chicago	United States	90.4			

Det gælder også for de næstbedste USA-universiteter, som ligger i top-200. Her viser sammenligninger, at de bruger 4 gange så mange ressourcer på den placering som Englands tilsvarende. Der er en tilsvarende værdi pr. capita”, forklarer Hotson.

### USA's private uni'er: Markedskræfterne forvitrer

”De empiriske data modsiger direkte neoliberale antagelser. Analysen af value-for-money som ranking-kriterium burde have seriøse konsekvenser for den statslige politik. Der er nemlig ikke noget bevis for, at konkurrence og privatisering højner den akademiske standard. Men der er derimod klart bevis for, at markedsgørelse gør uni-driften dyrere, idet akademisk excellence tilsyneladende koster meget mere i USA end i England eller i mindre europæiske lande”, siger Hotson.

USA har samfundsmæssigt ikke en fordel af sine private, ”drevet af markedskræfter og konkurrence”. Der er tværtimod alvorlige bagdele:

”Markedskræfterne betyder, at de studerende skal betale astronomiske studiegebyrer på mindst \$50.000 pr. år for fees, bolig og bespisning. Markedskræfterne betyder ikke reel konkurrence, for fees er fordoblede og tredoblede i de seneste tiår, fordi de rige forældre er villige til at betale, hvad det koster. Men studieafgifterne betyder også, at de studerende i voksende grad opfatter sig kunder, der skal serviceres. Derfor ser man, at de rige USA-uni'er går meget op i at præsentere sig igennem udenoms-faciliteterne, for at gøre 'studentoplevelsen' så god som muligt. Men det fortæller ikke noget om kvaliteten i

uddannelsen, bortset fra, at man kan have en mistanke om, at der går inflation i karakter-skalaen på USA-uni'erne, for de private uni'er behøver ikke at bruge eksterne eksaminatorer! Og hvis forældre betaler \$200.000 for deres barns 4-årige uddannelse, så vil de da ikke finde sig i middelmådige karakterer...”

USA-systemet er en advarsel til det engelske system, som først for nylig åbnede op for £9000-studieafgifter. Og den nye regering har også åbnet op for, at private udbydere bliver certificeret til at udstede eksamensbeviser: ”Problemet med privatiseringen i USA er jo, at de højest rangerede støvsuger markedet for en stor del af den samlede lagkage, hvorved de gør alle andre fattigere. De dræner altså indirekte de gode offentlige uni'er”.

### Politikeres forstår ikke academic's motivation

”Når offentlige europæiske universiteter klarer sig så relativt meget bedre – målt på 'value-for-money' – end deres amerikanske konkurrenter, burde politikerne gøre op med deres besættelse af, at privatisering og konkurrence forbedrer 'akademisk kvalitet'. Politikerne prøver at tvinge uni'ers forskning og uddannelse ind i en markedsgørelse. De laver systemer, så uni-rektorer er nødt til at konkurrere for at få penge til at drive deres institutioner, og så rektorerne ikke kan sige fra overfor systemet”, forklarer Hotson.

”Og politikerne tror, at academic's drivkraft først og fremmest er løn. Men det er en total misforståelse. Det er de ikke, derimod af driften mod viden og høj faglighed i et godt forskermiljø. Derfor siger top-academic i Oxford og Cambridge nej til astronomiske

løntilbud fra deres amerikanske konkurrenter eller fra private firmaer, for vi har en god – ikke overdådig – løn. Men først og fremmest er vi del af et system, der er båret af akademiske værdier og ikke af markedet. Men det forstår politikere og embedsmænd ikke; de tror på personlig gevinstmaksimering i 'rational-choise' og i New Public Management' ...”

ja

## 'Dumdristig markedsfundamentalisme

Oxford-professor Howard Hotson gik ud med skarp kritik af den engelske regerings politik med rige USA-uni'er som forbillede. Kritikken fik stor omtale og Uni-ministeren blev nødt til at svare:

Dels at kritikken var en grov karrikatur over ”markedsfundamentalisme”.

Og dels gik ministeren til modangreb ved at henvise til konkurrencesystemets fordele: **”Hotson forklarer ikke, hvorfor engelske universiteter har så høj kvalitet. Det skyldes den gode engelske uni-tradition, og så skyldes det den førte forskningspolitik: at systemet bygger på flerstrengt diversitet, nemlig basisbevillinger uddelt efter kvalitet, og fondsbevillinger uddelt efter intens konkurrence. Nu prøver regeringen så at indføre de samme mekanismer i uddannelserne, så studenterne studie-motiveres via indførelse af studieafgifter og studenter-lån. Og uni'erne motiveres ved, at pengene nu følger de studerende, ikke universiteterne”.**

Hotson svarede: ”Ministeren bekræfter kun regeringens markedsfundamentalisme; det er en hensynsløs og dumdristig politik at sætte uni'erne ud på et konkurrencemarked efter det private amerikanske forbillede. Uden saglig begrundelse underkendes den måde, som engelske uni'er er etableret, defineret, reguleret og finansieret på – og som vi klarede os fint på FØR markedsgørelsen. Selv om finanskrisen siden 2008 i høj grad skyldes neoliberal de-regulering af finansmarked og institutioner, så gambler de engelske politikere fortsat på denne ideologiske markedsfundamentalisme. Som jo altså har vist sig som farlig og destruktiv”.



# Professorens lærling

INTERVIEW: Svend Brinkmann blev professor som 33-årig; båret frem af ældre mentorer og af et system, han dybest set finder skadeligt for forskningen

Havde den norske professor Steiner Kvale levet et år længere, kunne han have oplevet forløsningsen af en af sine egne uddannelsesmæssige kongstanke. Kvale, der arbejdede med mesterlæren, ville i så fald have set sin egen lærling **Svend Brinkmann** springe direkte fra sit adjunktur og til en professorstilling.

Nu blev det desværre efter Kvales bortgang, men Svend Brinkmann er ikke i tvivl om, at netop det særlige mester-lærling forhold han havde til Kvale spillede en stor rolle for hans karriereudvikling, og i det hele taget for at han kom til at beskæftige sig med forskning.

## UNG FORSKER

”Steiner Kvale var utrolig generøs og inddrog mig i alle mulige ting. Han finansierede en rejse til en konference i Canada for mig, allerede da jeg var specialestuderende, og da jeg var ph.d.-studerende inddrog han mig som medforfatter til andenuddgavens af hans bog ’InterView’. Han nåede desværre ikke at se bogen færdigudgivet, men han fik nikket til manuskriptet, fortæller Svend Brinkmann, der mødte Kvale, da han læste psykologi på Århus Universitet.

## Små-opgaver blev til forskningsartikel

Mesterlære-strukturen var et af Steinar Kvales forskningsfelter, og derfor havde Brinkmanns udnævnelse til professor ved Aalborg Universitet været en passende afslutning på deres tid sammen.

”Jeg tror, han ville have syntes, det var rigtig skægt. Han kunne godt lide sådan et meritokratisk system, hvor man belønnes for at kunne og gøre noget,” siger Brinkmann

Han nævner også den anden person, der ligesom Kvale var med til at skubbe ham frem. Svend Brinkmann skrev sit speciale under et studieophold på Oxford University, hvor han gik til ugentlige ’tutorials’ hos en vejleder ved navn Daniel Robinson. Her blev han stillet mindre ugentlige opgaver, der skulle løses som essays, der blev afleveret til Robinson. Ved semesterets slutning bad Robinson så Svend Brinkmann om at samle hele balladen til en artikel, sende den til ’Theory and Psychology’ og hilse fra ham.

”Det blev så til min første videnskabelige

artikel. Og det fik en vigtig betydning, for det gav mig en stærk ballast til at søge et ph.d.-stipendium i filosofisk psykologi, som er et område, man normalt ikke støtter på Århus Universitet.”

## Hjulpet af håbløst system

Svend Brinkmann lægger således ikke skjult på, at det er med gode kræfters hjælp, at han er kommet frem i det akademiske system. Men samtidig er han ikke i tvivl om, hvad det var, der gjorde at Aalborg Universitet højst usædvanligt valgte at springe lektor-trinnet over og ansætte ham som professor mso: han var pengene værd!

“

Jeg er jo lige så meget slave af de systemer som mange andre. Nogle gange har jeg valgt et tidsskrift, fordi jeg ved, det giver flere point at publicere der

*Svend Brinkmann*

”Jeg blev headhunted, fordi jeg producerede meget. Så den bibliometriske forskningsmåling har nok været god for mig, selvom jeg egentlig er meget kritisk over for systemet, der bygger på nogle fuldstændigt håbløse dumheder. Ville Einsteins relativitetsteori have været dobbelt så god, hvis den var publiceret over to artikler? I dag slicer forskere deres forskning ud i små artikler, fordi det giver flere penge til deres universitet og dem selv. Der er helt idiotisk og ikke forskningen værdi.”

*Så din egen produktivitet – sker den på bekostning af kvaliteten?*

”Jeg er jo lige så meget slave af de systemer som mange andre. Nogle gange har jeg valgt et tidsskrift, fordi jeg ved, det giver flere point at publicere der. Jeg har nok også gjort det med at dele en artikel op til to artikler. Så jeg er ikke hævet over det.”

*Men det siger vel også noget om, at man arbejder effektivt?*

”Ja, det er det helt sikkert. Og det er der ikke noget galt i. Men der, hvor det kan gå galt, er at det kan blive på bekostning af eftertanken – ens dvælen ved tingene.”

## Må dæmpe sig

Den største omvæltning for Svend Brinkmann i hans spring fra adjunkt til særdeles

ung professor er den autoritet, der ligger i titlen, som faktisk tynger en lille smule, når man skal give sin mening til kende.

”I mine tidligere forskergrupper kunne jeg godt lide at spille Rasmus Modsat og indtaget det bevidst upopulære, kritiske standpunkt. Det kan jeg ikke gøre mere, for det har en helt anden vægt, når man er professor. Så nu føler jeg, jeg er nødt til at lægge en dæmper på mig selv i diskussionerne, og det gør det jo lidt kedeligere,” fortæller han.

*Men omvendt kan du vel nu tale frit uden at skulle bekymre dig om at skade dine karrieremuligheder?*

”Det har du helt ret i. Jeg burde jo bare give den gas og sige, hvad jeg vil. Men der har men alder måske en betydning. Der kan hurtigt opstå mange meninger om en person på 33 år, der bliver professor, og folk skulle nødigt tænke: sikke en arrogant stødder. I bund og grund er det jo urimeligt. En professor burde kunne vrøvle lige så meget som alle andre.”

## Optræder både som professor og privatperson

Selvom Svend Brinkmann lægger en dæmper på sine udtalelser, så er han nu langt fra usynlig i den offentlige debat. Tværtimod er han særdeles efterhånden et af de navne, man jævnligt støder på både som ekspert og debattør.

Men det kunne være meget værre, bedyrer han.

”På det punkt er der virkelig sket en ændring. Før syntes man jo, det var en ære at blive kontaktet af en journalist. Jeg kan huske min første udtalelse i medierne. Det var til Golf-magasinet, hvor jeg opfandt en psykologisk forklaring på, hvorfor der er meget snyd i golf. Nu ringer pressen næsten dagligt, og jeg siger nej til det meste, for skulle jeg deltage i det hele, ville det være et fuldtidsarbejde.”

En af de ting, Brinkmann stadig tager sig tid til, er radioprogrammet ’**Netværket**’ på P1, hvor han sammen med forskellige personer fra forskning, kultur- og erhvervsliv diskuterer emner i tiden. Præmissen for programmet er imidlertid, at deltagerne udtaler sig som privatpersoner.

”Min rolle er ikke at være professor, men at være Svend Brinkmann og diskuterer alle



(Foto: Morten Ica)

*Svend Brinkmann savner, at forskere oftere kaster sig ud i samfundsdebatten som privatpersoner.*

mulige ting, som jeg ikke nødvendigvis ved noget om.

*Men når du først er præsenteret som professor, er det så ikke det, du er?*

”Jo, men jeg kan gøre opmærksom på, når jeg siger noget, der er min egen holdning: ”som forælder i skolen oplever jeg ...”. Det er op til en selv at holde orden på det regnskab.”

### Forskere skal debattere

*Skal der være regler for, hvornår forskere må udtale sig?*

”Det synes jeg ikke. Folk skal have lov at udtale som om hvad som helt på hvilket som helt grundlag – professorer og bagerjomfruer. Men selvfølgelig kan der komme en diskussion om det er rimeligt når for eksempel en ledelsesforsker udtaler sig om, hvordan folkeskolen skal udvikle sig. Den debat må man så være klar til at tage.”

Brinkmann efterlyser, at forskere smider kasketterne og tager mere aktivt del i samfundsdebatten på generelt plan.

”Før havde man en stærk tradition med intellektuelle, der deltog i debatten, og som man lyttede til. Mange store samfundsdebatterer var teologer og jurister som for eksempel K. E. Løgstrup og Alf Ross”

*Har der udviklet sig en tavshedskultur i forskningen?*

”Jeg ved jo, hvad der bliver sagt om andre, der er meget i medierne: at de er over det hele og udtaler sig om hvad som helst. Jeg kan ikke vide om nogen, tænker sådan om mig – jeg er aldrig blevet konfronteret med det – men det er der da sikkert.”

lah

### Svend Brinkmann

- 37 år.
- Professor i almenpsykologi og kvalitative metoder ved Institut for Kommunikation, AAU.
- Ph.d., cand. psych og BA i filosofi fra AU.
- Tidligere adjunkt i social- og personlighedspsykologi ved AU.
- Bor i Randers med kone og tre børn.

## Folk vil kidnappe mit synspunkt

Svend Brinkmann har altid holdt af rolle som Rasmus Modsat, der stiller de irriterende rolle. Og det gælder også i forskningsmæssige forstand. I hvert fald arbejder han i dag på et forskningsprojekt, der stiller grundlæggende spørgsmål ved noget så helligt som lægestanden – nærmere bestemt psykiatriens diagnosticering af psykiske sygdomme.

Projektet har titlen ‘Diagnosekultur: Oplevelsen af psykiske lidelser og diagnoser med særligt henblik på depression og ADHD hos voksne’, og det skal undersøge kulturen og diskurserne omkring den diagnosticering, der ifølge Brinkmann har et mistænkeligt stort omfang.

”Jeg stiller nogle spørgsmål, for eksempel ved det, at omkring 25 procent af befolkningen opfylder kriterierne for mindst en psykiatrisk diagnose i løbet af et år, og set over et liv er det halvdelen af befolkningen. Jeg tror man må spørge, om det handler om, at vi filterer vores lidelsesveje ved psykologiske diagnoser.”

### Kontroversielt projekt om psykiatri

For en måned siden fik projektet for alvor ben at gå på, da Brinkmann modtog en Sapere Aude-bevilling fra Det Frie Forskningsråd på knap 7 millioner til projektet.

Selvom projektet er kontroversielt, så er temaet også populært. Mange kan spejle sig i spørgsmålet, om det har taget overhånd med

de medicinske diagnoser, og derfor kæmper Svend Brinkmann løbende med at værgе for sig over for alle de personer og grupper, der vil tage ham og hans forskning til indtægt af deres egen sag.

”Jeg er blevet kontaktet af LGBT - Landsforeningen for bøsser og lesbiske – der vil have fjernet transsexualitet som diagnose. Det vil jeg da også gerne skrive under på som borger, men jeg ved ikke noget om det. Scientology har kontaktet mig, fordi de har en ideologi om at medicinering er skadeligt. Adskillige borgmestre vil have mig ud til borgermøder for at legitimere, at de skærer ned på ydelser, hvilket jeg har sagt klart nej til. Mit synspunkt kan også udlægges helt modsat, nemlig af venstreorienterede, der glæder sig over, at der endelig er en, der konstaterer at det er samfundet og ikke borgerne, der er syge. Og jeg står så og balancerer mellem alle de folk, der vil kidnappe synspunktet.”

Brinkmann fastslår dog, at han ikke er imod psykiatri og medicinsk behandling. Projektet skal tjene til at nuancere af diskussionen.

”Mange mennesker har gavn af diagnoserne. Folk der kan ånde lettet op, fordi de nu ved, hvad der er galt. Men det modsatte kan også være tilfældet, hvis diagnosen afholder en fra at gøre noget med sit liv, man egentlig burde gøre.”



# Avis: Inflation i professor-titlen

– men det er ikke problemet, mener lektor:

Problemet er, at den ikke uddeles efter kvalifikationer

Der er gået inflation i professortitlen, fastslog Kristeligt Dagblad 10. oktober, og den historie spredte sig som en popnyhed til andre medier.

Der er inflation, fordi antallet af professorer er steget fra 1434 til 1810 i perioden 2007-11. Snart vil der være 2000 professorer, forudsiges det. Årsagen er angiveligt, at der er blevet flere ansatte, flere studerende og mere forskning på universiteterne. Det har øget konkurrencen og sat mere fokus på professortitlens indbyggede prestige, og tilskyndet til flere professortitler.

Artiklen har afsat i FORSKERforums seneste forsideartikel om, at antallet af løst-ansatte er steget voldsomt i perioden 2007-11 (46 pct.), men at også antallet af professorer er steget (26 pct.). Derimod er der ikke kommet flere lektorer. FORSKERforum fastslog – og det nævner Kristeligt Dagblad ikke – at væksten stort set alene sker indenfor kategorien professor m.s.o., som er en tidsbegrænset professorstilling (3-5 årig ”med særlige opgaver”).

## Analyse: Lektorer fastlåste

Specialkonsulent Bertel Ståhle konstaterer til baggrund, at der i mange år var klager over, at der var alt for få professorpinde (’den gamle professor skulle gå på pension’), på trods af, at en del lektorer faktisk var professorkvalificerede. Mange var derfor låste i lektorater, og den titel giver ingen prestige i udlandet.

Med oprettelsen af mso-stillingerne blev der åbnet op, bl.a. for opslag af professorater

på en række nye forskningsfelter, og det har angiveligt medvirket til en vis inflation, noterer Kristeligt Dagblad, som dog ikke går så langt som til at skrive, at inflation betyder, at nogle nu kommer for let til titlen...

## Lektor: Titlen bruges som styringsredskab

Professor mso-stillingen blev indført for seks år siden, primært som et nyt ledelsesredskab til at styre faglighed og rekruttering. Det skete efter, at uni-fagforeningerne havde fået afvist et årelangt krav om at få den norske professormodel, hvorefter en lektor skal kunne få professortitlen efter en positiv bedømmelse.

Lektor Nils Hybel fra KU-Saxo vil da heller ikke klage over det voksende professorantal, derimod over et ledelsessystem på uni, der ikke tildeler professorattitlen efter faglige kvalifikationer, men efter ledelsens prioriteringer:

”At der er gået inflation i titlen, kan der være noget om, men ikke fordi der bliver flere professorer, snarere pga. ansættelsesproceduren, hvor administratorer frit kan vælge blandt dem, som af et fagligt bedømmelsesudvalg erklæres ’kvalificeret’. Uddelingen af titlen og store lønforhøjelser knyttet til titlen kan bruges og bliver i dag brugt som disciplinerings- og styringsmiddel.”

Lektoren opfordrer fagforeningerne til at genoptage presset for at få indført en professormodel, der er styret af faglig kvalitet og ikke af ledelseshensyn m.m.

# Pension: S

SDUs institutledere oplever

dilemma i, at de menige vip’ere nu

kan vælge at blive efter det fyldte

70. år, fortæller undersøgelse

Der er markant forskel på forskeres og institutlederes holdning til lektorers og professorers tilbagetrækningsalder. Over 40 pct. af institutlederne mod kun 25 pct. af de menige forskere mener ikke, at en forsker bør fortsætte i jobbet efter det fyldte 70. år – mens 50 pct. mener, at de 70-årige bør fortsætte.

”Op mod halvdelen af institutlederne mener således ikke, at forskere bør fortsætte ud over det fyldte 70. år. Men lidt flere mener altså, at de ældre bør forblive i jobbet, fordi den danske økonomi og universitetet har ’gavn af’, at de fortsætter”, konstaterer SDU-økonomistuderende **Nikolaj Siersbæk**, der sammen med **Joachim Skovlund Nielsen** og **Louise Marie Nielsen** har lavet et case-studie om institutlederes, forskeres og teknisk-administrativt personales holdninger til pensionering ”og senere tilbagetrækningsalder”.

De har gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt 155 SDU-respondenter, bl.a. administrativt ansatte, vip’ere (professorer/lektorer), yngre ph.d.-studerende og 17 institutledere. De tager udgangspunkt i, at den tidligere VK-regering under oo’ernes højkonjunktur ophævede den absolutte 70-års pensionsalder.

## Anonym institutleder: Et strukturelt problem

Retten til selv at bestemme sin pensionsalder skulle umiddelbart give flere hænder til samfundsøkonomien, lød politikernes argument, og da reformen gav akademikere chancen for selvvalgt at blive længere på arbejdsmarkedet, blev reformen støttet af fagforeningerne.

Men de studerende citerer en anonym leder, der indrømmer, at ophævelsen er et dilemma for generationsskiftet:

”På den ene side må man sige, at det er ganske udmærket, at 70-årige fortsætter, når man har evnerne, åndsevnerne og kapaciteten til det... På den anden side har vi altså behov for i vores ansættelsesmæssige logistik at få en ny generation ind, og det kan være svært at finansiere”.



# Skal man gå som 70-årig?



## Institutedere: Ledelsen har skjult pensionsforventning

”Institutedernes opfattelse af tilbagetrækningsalder kan virke paradoksal, når 50 pct. angiver, at de mener, at 70-årige bør kunne fortsætte, men samtidig angiver 70 pct., at de oplever, at deres ledelse har en forventning om en bestemt pensionsalder på max 70 år”, fortæller økonomistudenten om svar på undersøgelsen.

”Et flertal af institutlederne oplever således en institutionsforventning om en given pensionsalder. Det er dog ikke besluttet eller kommunikeret ud til de ansatte, tværtimod taler personalepolitikken om, at man skal fastholde de ældre medarbejdere”, siger Siersbæk.

”Og så er forventningen i øvrigt i strid med Moderniseringsstyrelsens ophævelse af den tvungne 70-års pensionsalder for nogle år siden. Formålet hermed var at holde ældre på arbejdsmarkedet”.

## De administrative: Vip'erne bør gå som 65-årige

Det er bemærkelsesværdigt, at institutledere mener, at de vil lade sig pensionere som 70-årige, og det er to år senere end de menige lektorer og professorer mener, at de trækker sig tilbage. Det er dog bemærkelsesværdigt, at de administrative medarbejdere har en markant lavere ønsket tilbagetrækningsalder (64 år) mod vip'ernes (68 år).

”Det administrative personale mener, at professorerne og lektorerne faktisk burde trække sig tidligere tilbage, nemlig allerede

som 65-årige. Det kan man måske forklare med forskellige arbejdspektiver: at det administrative personale i højere grad opfatter sig som lønarbejdere med arbejdstid/fritid, mens forskere er en ’karrierebundet livsform’, hvor arbejdet er ens livsinteresse, som ikke slutter ved 70...”



Et flertal af institutlederne oplever således en institutionsforventning om en given pensionsalder. Det er dog ikke besluttet eller kommunikeret ud til de ansatte, tværtimod.

*Nikolaj Siersbæk*

## De yngre: Tidligere pensionsalder

Der ligger en strukturel konflikt på uni, der handler om, at yngre forskere i karrierestillinger oplever en generationskonflikt: ”Der er da et vist tabu omkring pensionstidspunkter. Relationen ældre/yngre er et følsomt tema; man er varsomme med at udtrykke noget ukollegialt om de ældre”.

En overraskende stor del af de ansatte mener, at ældre ’optager stillinger’ og står i vejen for de yngre. I ph.d.-gruppen er der næsten lige så mange nej som ja til spørgsmålet om en forsker skal kunne fortsætte ud over det fyldte 70. år (22 pct. ved ikke).

”Undersøgelsen giver ikke mulighed for, at de yngre kan give direkte markere på konflikten, men det frem går indirekte, at der er en vis rivalisering. De yngre er mere skeptiske overfor en øget tilbagetrækningsalder, og

det kan jo – hypotetisk set – hænge sammen med, at de oplever at deres ældre kolleger optager en stilling, er udbændte eller at deres viden er forældet. Men deres holdning til de ældre kender vi ikke – pensionsalder er et tabu”.

## Kandidat-arbejdsløshed og ældrepension

Men hvad mener de tre økonomistuderende så om pensionsalder, når der i dag er arbejdsløshed på 25 pct. de første to år efter kandidateksamen?

”Det er da korrekt, at med lavere pensionsalder, så skabes der på kort sigt og under den nuværende lavkonjunktur mere luft til de yngre. Men når konjunktoren igen bliver bedre, så vil de ældre mangle på arbejdsmarkedet. Og så bliver de ældre også samfundsøkonomisk dyrere, alt imens levealderen stiger, så det vil nok være selvmål at sænke pensionsalderen”.

*Men er der egentlig behov for ophævelse af 70-års aldersgrænsen, idet der faktisk kun er otte SDU-ansatte, der pt. er over 70 år?*

”Hertil er kun at sige, at afskaffelse er rimelig ny, så systemet og de ansatte har ikke indstillet sig på den endnu. Samtidig stiger befolkningens levealder, herunder også professorers og lektorer, så flere 70-årige vil utvivlsomt fortsætte i fremtiden”.

## Ikke alder, men performance

Spørgeskemaundersøgelsen har spurgt til holdninger om, hvilken tilbagetrækningsalder, der er ”gavnlig for Danmark” og ”gavnlig for uni”, men ikke om, hvad den enkelte oplever som gavnlig for sig selv?

”Mange – især blandt de 30-50-årige – har svært ved at forholde sig til deres egne pensionsønsker”, svarer økonomistudenten.

*Og deres personlige holdning: Skal uni-lærere tvangspensioneres som 70-årige eller tidligere?*

”Vi mener i virkeligheden, at det vigtigste ikke er alder, men performance og kvalifikationer. Det mest retfærdige kriterium er selvfølgelig, om du kan udfylde dit job. Overordnet giver retskravet at kunne fortsætte ud over 70 år måske et forkert signal, fordi nogle udbændte lærere kunne fristes til at fortsætte? Men det samme gælder jo for en 65-årig – eller en 45-årig! Det er vel op til institutlederen via en individuel bedømmelse at vurdere, om den ansatte faktisk varetager sine arbejdsopgaver ...”

# Forskningspolitik 2000-2012: Efter stor mas

ANMELDELSE: "Dansk forskningspolitik efter årtusindskiftet", antologi redigeret af Kaare Aagaard og Niels Mejlgaard, Aarhus Universitet

**M**ed Kaare Aagaard og Niels Mejlgaard som redaktører har en lang række forskere ved Dansk Center for Forskningsanalyse ved Aarhus Universitet (suppleret med en enkelt gæst) leveret en grundig beskrivelse af de seneste 10-12 års danske forskningspolitik. Bogen dækker centrale områder som universitsloven, fusionerne, formidlingsaktiviteter, forskningsråd, bibliometriske indikatorer og ph.d.-uddannelse sat ind i en institutionel og international sammenhæng.

Ambitionen har været at sætte periodens mange forandringer ind i et større perspektiv og se dem som elementer i et systematisk forsøg på at reformere sektoren. Lad mig sige med det samme, at netop det nok ikke lykkes, men at bogen alligevel leverer en vellykket og meget inspirerende gennemgang af en meget lang række ændringer – og visse ændringsforsøg. Med sin omhyggelige beskrivelse af de centrale ændrings tilblivelse leverer bogen det overblik, som for de af os, der mest har modtaget de endelige resultater af disse processer, giver en mulighed for at reflektere over både dem – og de perspektiver og udfordringer, som de rejser.

Men redaktørernes forsøg på at skabe en overordnet forklaringsramme står desværre lidt uforløst. De tilbyder to forklaringsrammer: Den ene er *New Public Management* som hovedinspirationen til reform-processen. Forklaringskraften synes begrænset i delkapitlerne, og de to redaktører nedtoner da også ambitionerne lidt i det afsluttende kapitel, hvor de noterer sig, at med flere midler følger flere krav og mere kontrol (p. 342). Og hvis det er den *New Public Management*, som i starten af bogen (pp 20-24) bliver lanceret som den styrende tankegang bag ændringerne, så er det et næsten intetsigende begreb.

Den anden ramme er mere konkret: I bogens første egentlige kapitel beskriver Kaare Aagaard den meget brede *principaftale* i Folketinget fra foråret 2000 om at se på hovedlovene omkring forskningen, som både fastslog forskningens øgede betydning for vækst og velfærd og konkret førte til nedsættelsen af Forskningskommissionen (på hvis anbefaling universitsloven blev ændret).

Som Aagaard – hvis ph.d.-afhandling danner grundstammen i antologien – anfører, så leverede forspillet til Forskningskommissionens arbejde en baggrund som

kommissionen ikke udfordrede, men specielt på universitslovens område blot implementerede uden synderlig analyse, og som da også blev implementeret uden, at Folketingsflertallet rystede på hånden. Universitsloven af 2003 med dens hierarkiske ledelsesstruktur blev af stort set alle andre end universitsfolk set som en nødvendighed.

**B**ogens anden forklaringsramme er redaktørernes tese om, at den politiske proces før og under Forskningskommissionens arbejde leverede det blue-print for området, som blev gennemført i de næste 10 år. Og rigtigt er det naturligvis, at mange af de tanker, som kom frem i denne proces, er blevet gennemført. Men ironisk nok, så leverer resten af bogen en række beskrivelser af konkrete ændringer, der netop ikke synes at følge nogen fastlagt slagplan, og snarere tegner et billede af en hoveddator, nemlig det ministerium, der både ejer, regulerer og stort set betaler universiteternes drift, som famlende sig frem fra sag til sag og villig til at acceptere næsten hvad som helst, som andre kunne blive enige om. Ikke mindst synes ministeriet at komme til kort over for to andre aktører, fanget i krydsild mellem de to virkelige hovedaktører på scenen, nemlig Rektorkollegiet og Finansministeriet.

“De tilbyder to forklaringsrammer: Den ene er *New Public Management* som hovedinspirationen til reform-processen.

Desværre får vi ikke meget at vide om disse to aktører: Finansministeriet tilskrives voksende indflydelse, men hvad Finansministeriet egentlig ville, beskrives ikke, og om den voksende indflydelse er speciel for universitssektoren eller særlig for denne periode, analyseres ikke. Det kunne ellers være interessant at undersøge, om der ikke går en direkte linje fra taxameter-reformen til bevillinger efter bibliometriske mekanismer. At rektorformand Jens Oddershede som talsmand for universiteterne også nævner Finansministeriet som den "egentlige modpart" (i citatet p. 337) er logisk nok, for alle ressourcer kommer jo derfra, og alle ressort-områder anser Finansministeriet som den store skurk. Men havde Finansministeriet

andre planer end at bruge færrest mulige midler og få mest muligt output?

Men hvad der er værre, får vi stort set intet at vide om interessekonflikterne mellem universiteterne (og mellem hovedområderne). Det konstateres, at VTU i konkrete situationer accepterede Rektorkollegiets forslag. Hvis det er et gennemgående træk (og det er min oplevelse), så bekræfter det ministeriets manglende handlekraft og flytter scenen over til universiteterne med deres meget forskellige interesser og eksterne support.

Tag bibliometrien som eksempel: Ligesom taxameter-reformen i princippet skulle give studerende på alle fag lige vilkår, men endte med at favorisere de våde områder med høje takster, så kan bibliometrien ses som et redskab til at give forskningen lige vilkår. Men som kapitlet om emnet effektivt påviser, så førte den endelige model netop ikke til lige vilkår og slet ikke til den omfordeling af forskningsressourcer, som kunne have gjort op med den historisk betingede tildeling af midler, som favoriserede de gamle universiteter.

Hvad kapitlet ikke svarer på, er spørgsmålet om, hvorfor vi endte med den udvandede model? Var omfordeling på trods af allokeringsmekanismen måske slet ikke hensigten? Eller turde ministeriet ikke lade publikationsproduktivitet spille så stor en rolle, når stærke eksterne aktører råbte på "umiddelbar nytte"? Eller turde man kun gennemføre det, som Rektorkollegiet kunne blive enige om, hvilket naturligvis reflekterede status quo? (I parentes bemærket kan den dansk-norske model få mange andre effekter, nogle af dem ganske voldsomme, men altså ingen umiddelbare ressource-allokerings effekter.)

En dybere analyse af "spillene" omkring de enkelte reformer kunne have afdækket spændende brudflader i forskningspolitikken. Kapitlet om fusioner kommer tættest på en sådan analyse, idet gæste-bidragyderen **Hanne Foss Hansen** har mulighed for at beskrive drivkræfterne bag både de vindende og de tabende forslag, og således forsøger at svare på, hvorfor fusionerne fx ikke endte med et fødevareuniversitet, eller hvorfor de omfattede MVU'erne. Men meget betegnende for politikken i perioden blev der ikke – hverken i opdraget til processen eller med den endelige beslutning – givet nogen klar begrundelse.

# terplan eller famlen sig frem

tsforlag, 2012.



Hvem har drevet forskningspolitikken: New Public Management, Finansministeriet, rektorerne eller Helge Sander ...

**D**et fører mig til en personlig fortolkning af den historie, som bogen præsenterer: Hvor redaktørerne forsøger at genfinde periodens efterfølgende ændringer i drejebogen fra år 2000, læser jeg derimod udviklingen som én lang diskussion om *universiteternes roller i samfundet*.

“

Hvis det er et gennemgående træk, så bekræfter det ministeriets manglende handlekraft, og flytter scenen over til universiteterne med deres meget forskellige interesser og eksterne support.

Specielt rummer perioden en række opgør mellem det mere traditionelle forskningssyn og det syn om umiddelbar nytte af forskningen, som ganske rigtigt blev fremført usædvanlig magtfuldt i begyndelsen af perioden. Det viser sig især i de to kapitler om hhv. *forskningsrådssystemet og fusionerne*, hvor begge forfatterhold beskriver konkurrerende modeller, der hver for sig ville favorisere det ene eller det andet syn. I begge tilfælde finder man kompromiser, men først efter stor tøven. Det er rigtigt, at begge syn findes

i ”drejebogen”, men som udviklingen viste, havde drejebogen ikke løsningerne på de mangfoldige dilemmaer, som de efterfølgende sager måtte døje med.

Bogen demonstrerer dermed, at de dilemmaer – som vi hver eneste dag på universiteterne er konfronteret med vedrørende prioritering af ressourcer – heller ikke hos de politiske beslutningstagere har fundet en klar løsning: De er tværtimod lige så usikre på, hvad universiteterne skal prioritere, når de selv skal beslutte noget!

**B**ogen er god og letlæst, og det er fortællerteknisk effektivt at udpege principaftalen fra maj 2000 som epokegørende begivende for udviklingen i dansk forskningspolitik. Men det er også tilsvarende begrænsende for analysen. Udviklingen påtvinges dermed et brud, som måske er mindre, end det fremstår. Bogen leverer en flot historisk gennemgang af de seneste 10 års udvikling, men den svarer ikke på, om 00'ernes styring er radikalt anderledes end 90'ernes, hvor vi jo fik to helt afgørende ændringer: Det kollegiale styre blev afskaffet i 2003, og finansieringen af undervisningen blev omlagt til ”akkord-beta-ling” med taxameter systemet (i 1993).

Tilgangen skulle jo så også gerne pege fremad og udstikke nogle hypoteser om den fremtidige udvikling. Her er den desværre også temmelig tavs.

Det kan skyldes det relativt dramatiske skifte i universitetspolitikken, som indtraf samtidig med færdig-redigeringen af bogen, og som jo alene må få en fortolkning om den ”store plan” til at vakle. (Det gælder ikke bare idéen om den politiske enighed, men skiftet rejser også tvivl om fornuften i periodens politik.) Men på det mere konkrete plan kunne man have ønsket sig nogle fremskrivninger.

Redaktørerne griber således eksempelvis ikke fusionskapitlets oplæg til undersøgelse af *forholdet mellem sektorforskning og universitetsforskning* og den udfordring, som de fusionerede universiteter har fået. Er der tale om en ”winner’s curse” for specielt Århus og DTU: Har de ”vundet” opgaven med at afvikle sektorforskningen, eller magter de at bygge kohærente organisationer op omkring en endnu mere fragmenteret opgaveportefølje?

Og ph.d.-kapitlets konstatering af markant øget udbud og mulig overkvalificering samt (hvad der ikke nævnes) faldende løn kunne have fremkaldt prædiktioner om faldende appel til potentielle ph.d.-studerende og dermed en nedadgående spiral mht. forskningskvalitet.

Lidt længere væk fra bogens fokus rejser der sig fundamentale spørgsmål om ledelse og organisation: Er den reviderede universitetslov og universiteternes nye vedtægter tilstrækkelige til at sikre forskernes afgørende opbakning til og deltagelse i udviklingen af universiteterne, eller vil megalomien på både institutions- og institut-niveau uvægerligt reducere universiteterne til rent top-styrede (eller måske snarere u-styrede) organisationer?

Samlet er det stort, vanskeligt og vigtigt stof. Det er bogens store fortjeneste, at den giver overblik og danner basis for en mere kvalificeret debat. Og så kalder den på mere detaljeret analyse.

**Peter Lotz**, Instituttleder og prodekan for ph.d.-uddannelsen på CBS



# DILEMMA: 'Dekanen udvælger og kasserer

*Konkurrencen om stillinger er en del af spillet, og der er nødvendigvis nogle ansøgere, som får et nej. Men jeg har oplevet at blive fravalgt ved et lektoropslag til fordel for en ansøger, som er mindre kvalificeret end mig målt på de formelle forsknings-kvalifikationer og på undervisningserfaring. Og jeg oplever, at det er krænkende, men allermest fordi fravalget sker uden at jeg får en begrundelse.*

*Problemet starter ved, at ansøgninger er hemmelige, så jeg kan ikke tjekke konkurrenters kvalifikationer. Dernæst skal et bedømmelsesudvalg blot bedømme om ansøgeren er 'kvalificeret', men ikke prioritere, hvem der er bedst kvalificeret. Dekanen (instituttlederen) har derfor frit valg til at udvælge sin kandidat UDEN begrundelse. Kriterierne for den konkrete udvælgelse er således helt uklare, og det skaber mistanker om, at netværk, lokalpolitik og nepotisme spiller ind.*

*Politikere og ledere begrundede denne magtfuldkommenhed med, at uni' skal have et énstrengt system med stærke ledere, der prioriterer og vælger. Men det er helt ulogisk i et uni-system, hvis struktur og selvforståelse bygger på kvalifikationer og gennemsigtighed.*

*Jeg har lyst til at kræve en begrundelse, men skal jeg finde mig i spillets regler og tie? Jeg vil som sagt gerne have en fast stilling, men risikerer jo at bringe mig i 'bad standing' som 'et brokkehoved'. Og hvorfor protesterer de ældre ikke?*

**Yngre og frustreret forsker**



## Etikeren: Du er ikke alene ...

Det er vigtigt, at du fra starten gør dig klart, at du ikke er alene med dit dilemma. Det er ikke kun dit problem, og når du nu føler dig i klemme, er det ikke, fordi der er noget galt med dig. Tværtimod. Du reagerer på en tilstand, som ikke burde eksistere – og som mange før dig har protesteret mod.

At blive vraget til en stilling, man føler sig kvalificeret til, er et vilkår, man må finde sig i, når der også er andre, og måske bedre kvalificerede ansøgere. Det kan, på det personlige plan, føles urimeligt, også selv om der gives faglige begrundelser – for man er ikke altid sin egen bedste bedømmer.

Men i dit tilfælde er sagen en anden. Dels er du temmelig sikker på, at du er den bedst kvalificerede; dels får du ikke indsigt i de øvrige ansøgers bedømmelser – ja, i det fleste tilfælde får du slet ikke oplyst deres navne. Det er faktisk skandaløst.

Sådan har det ikke altid været. Indtil 1998 havde ansøgere til universitetsstillinger viden om deres medansøgers navne og lidt længere tilbage også adkomst til at læse deres bedømmelser. På den måde levede universitetet op til sit ideal om saglighed, faglighed, fairness og oplysthed. Det fik en socialdemokratisk minister, Jan Trøjborg, afskaffet med en ny ansættelsesbekendtgørelse, der har ført

## DILEMMA-SPALTEN

FORSKERforum forelægger et dilemma, som forskerverdenen har svært ved at tale om. Dilemmaet besvares af to erfarne personer fra uni-verdenen. De er udvalgt ud fra hver deres position som hhv. ETIKEREN og KYNIKEREN. De deltager anonymt og kender ikke hinandens identitet.

Det udvalgte dilemma er inspireret af de anonyme indlæg, som indkom til FORSKERUNDERSØGELSE 2012.

til den nuværende tilstand.

Den højt besungne objektivitet lider under, at de personer, der skal foregå fremtidens forskere som et eksempel til efterfølgelse, gør deres yderste for at hemmeligholde de egentlige grunde til og argumenter bag rekrutteringen af nye forskere. Systemet er blevet en loge eller et hof, hvor personlige (og hemmeligholdte) sympatier spiller en større rolle end dokumenterede, faglige kvalifikationer.

Én af begrundelserne var, som du selv peger på, politikeres og lederes ønske om énstrengt ledelse – flere år før universitetslovens indførelse. En anden grund var faktisk pres fra nogle fagforeninger, der af hensyn til deres medlemmers karrieremuligheder ønskede en anonymisering af ansøgerne. I begge tilfælde gik det ud over universitetets professionsetik.

Dit dilemma er altså ét, du deler med mange andre. Derfor skal du ikke finde dig i, at det individualiseres. Dit selvværd tager skade, hvis du bøjer hovedet og affinder dig med forholdene. Tal med dine kolleger og din tillidsrepræsentant, læg pres på ledelsen og kræve mere åbenhed. Nogle af dine ældre kolleger har faktisk i sin tid protesteret. Få dem på banen igen.



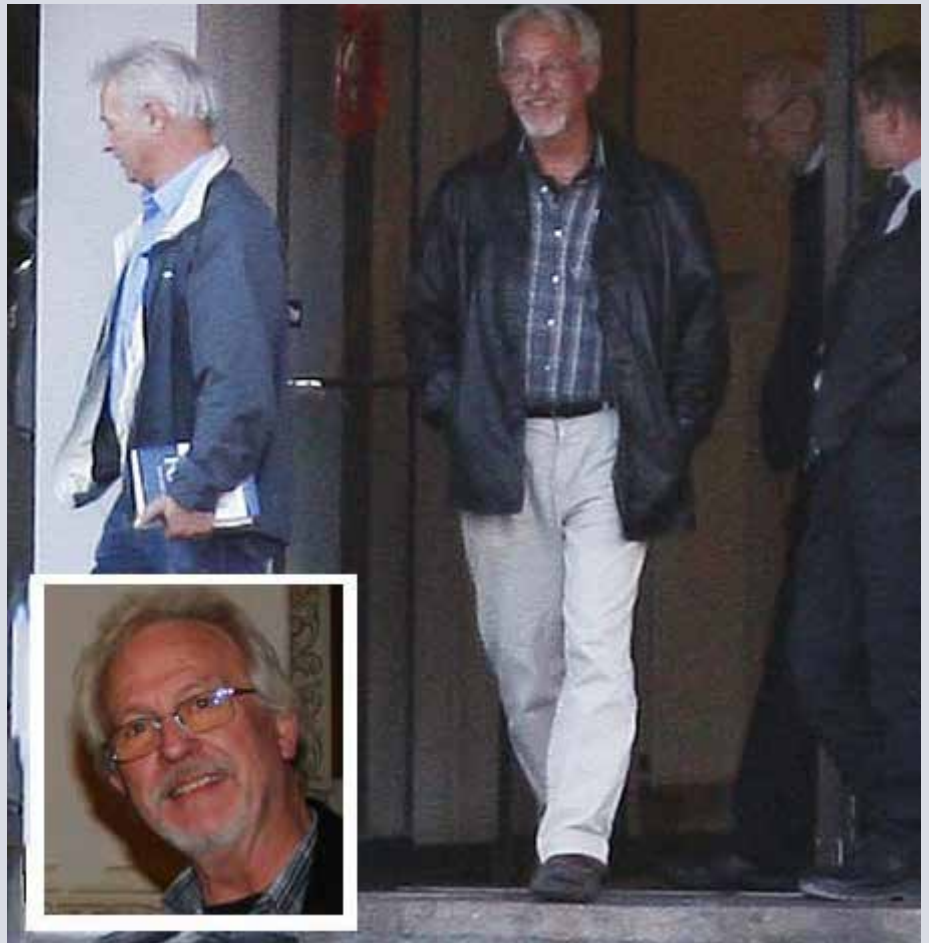
### Kynikeren: 'The winner takes it all...'

Du må se det i øjnene: Ansættelsessager er noget fanden har skabt. Deres mest sikre resultat er, at de drømme og forhåbninger må bryde, som stillingsopslag sætter i gang hos flertallet af ansøgere. Der kan kun være én vinder, og *the winner takes it all*.

Selv om du føler dig uretfærdigt behandlet, så kan du i det mindste trøste dig med, at du ikke er alene. Det samme sker jævnligt for rigtig mange dygtige og velkvalificerede ansøgere til videnskabelige stillinger på danske universiteter. Men det ku' være værre. Bare tænk på Spanien og Grækenland. Mon ikke der kommer en anden arbejdsgiver, som har brug for netop sådan en som dig? Med det CV, du har, skulle du nok have muligheder hos andre dekaner på andre universiteter.

Altså hvis du ikke hører til dem, der er groet fast. For hvis det er tilfældet, er der stor risiko for, at du igen vil blive overhalet af hurtigere kolleger, som efter dekanens vurdering har flere fremtidige mål i støvlerne end du. For *at the end of the day* er det jo dekanens vigtigste opgave som leder at ansætte de spillere, som har de bedste evner til at gennemføre fakultetets faglige strategi. Sådan som verden er skruet sammen i dag – og måske altid har været det – er det jo medspillere, dekanerne efterspørger. Ikke folk, der vil have begrundelser for alt muligt. Beder du dekanen om en begrundelse, så vil du sandsynligvis blot få det svar, at stillingen gik til den ansøger, der efter en samlet vurdering levede bedst op til kravene i stillingen. Så har dekanen opfyldt sin begrundelsespligt, og du er ikke blevet det mindste klogere.

Vi lever måske ikke i den bedste af alle verdener. Men vi lever formentlig i den verden, hvor folk er bedst til at argumentere for hvad som helst. Det gælder, så vidt jeg ved, både for dekaner og almindelige vipør. Mit råd til dig er derfor: Brug den evne, men brug den fremadrettet.



Det venstre-aktivistiske REDOX har kortlagt højreorienterede aktiviteter i Danmark. Tilfældigvis kom man til at dokumentere Helmuth Nyborgs aktive deltagelse i et arrangement i Den Danske Forening. Det var bl.a. i denne sammenhæng at FORSKERforum beskrev miljøet omkring Nyborg og foreningen.

## FORSKERforum i injurieresag

Længere tids forsøg på at forlige en injurietvist i mindelighed, så begge parter slap for en retsag, er forlist. FORSKERforum må derfor igennem en injuriestævning anlagt af Den Danske Forening.

Stævningen handler om, at FORSKERforum i forbindelse med miljøbeskrivelsen omkring den omstridte psykologiprofessor Helmuth Nyborg i en bisætning omtalte hans relation til Den Danske Forening. Det skete på hjemmesiden forskerforum.dk 15. sept. 2011. Her karakteriseredes Den Danske Forening som *"at være stærkt indvandrerfjendtlig*

*med racebiologiske teorier samt at give plads for højreorienterede sympatier helt ud til neonazisme og holocaust-benægtelse"*.

Efterfølgende berigtigede og beklagede FORSKERforum omtalen som "ubegrundet", for at undgå videre polemik. Men det er ikke nok for Den Danske Forening v. **Ole Haselbalch og dennes advokat Karoly Nemeth**, der kræver at FORSKERforum skal beklage omtalen som "uberettiget". Parterne kræver samtidig, at FORSKERforum skal betale Den Danske Forening 25.000 kr. for at have bragt det æreskrænkende udsagn.

## UVVU tavs om Nyborg

Det var forventet, at Uredelighedsudvalget ville afgøre fupsagen om psykologen Helmuth Nyborg i september, når presset efter Penkowa-sagen havde fortaget sig. Men afgørelsen lader vente på sig.

Og fupudvalget vil ikke ud med, hvornår man forventer en afgørelse.

Fupudvalget fortsætter sit hemmelighedskræmmeri, på trods af Ombudsmandens

pålæg om at overveje sin praksis. FORSKERforums anmodning om at blive informeret om en afgørelse straks den foreligger, er lakonisk besvaret med, at UVVU "proaktivt offentliggør oplysninger herom, f.eks. i UVVUs årsberetninger og på hjemmesiden under [www.fi.dk](http://www.fi.dk), hvor årets afgørelser fra og med 2012 er gjort tilgængelige for alle".

Udgiveradresseret maskinel magasinpost id-nr.: 42026  
Alt henvendelse: dm@dm.dk, telefon 3815 6676



## Forskningens Matthæus-priser

Eske Willerslev modtager EliteForsk-prisen i 2011. Det blev til fire priser det år.

”Den, som har, ham skal der gives, og han skal faa Overflod”. Således sagde Jesus ifølge Matthæus-evangeliet til sine disciple, og visdommen har siden vist sig holdbar i mange sammenhænge, også når danske forskere skal præmieres.

Listen over modtager af forskellige almene forskerpriser afspejler nemlig, at visse navne går igen, og det endda ikke så få gange. Der er med andre ord nogle forskere, som er meget populære at uddele priser til.

Mest iøjnefaldende over de senere år er naturligvis etnologen **Eske Willerslev** fra KU, der inden for det seneste halvandet år stort set har støvsuget markedet som modtager af Rosenkjær-prisen, DM's Forskningspris, EliteForsk-prisen, Forskningskommunikationsprisen samt Lundbeckfondens Yngre Forskerpris.

En anden populær prismodtager er atomfysikeren **Anja C. Andersen**, der også har en alenlang liste af priser på cv'et. Herunder tre af de ovennævnte priser, som Willerslev har modtaget: Rosenkjær-prisen, DM's Forskningspris og Forskningskommunikationsprisen.

En pris – og et kontantbeløb – er jo et godt rykklap til en forsker. Men spørgsmålet

er, hvor mange rykklap en forsker egentlig har brug for, og om der ligger andre hensyn fra prisudvalgenes side, for eksempel til branding-værdien af et i forvejen kendt forsker-ansigt.

### Selvsving med gengangere

Leder for Institut for KUs Medier, Erkendelse og Formidling ved **Maja Horst** har selv modtaget flere forskningsformidlingspriser samt siddet i priskomiteer. Hun erkender, at det kan virke en smule påfaldende:

”Der er en indlysende Matthæus-effekt. Når først du har fået opmærksomhed, så får du også mere. Og jeg kan godt være enig i, at det kunne være dejligt, hvis vi kan få en lidt større bredde.”

Hun forklarer, at man som institutleder, der indstiller sine forskere til priser, er fokuseret på at indstille den kandidat, der har bedst chance for at vinde, og at der måske derfor bliver en del gengangere.

Tendensen med prisgengangere kan sammenlignes med det selvsving, der sker blandt journalister, der ofte ringer til de samme forskere og får ekspertkommentarer: ”Der sker en udvælgelse i systemet, som til dels handler om dovenskab, både hos journalister

og andre. Men jeg kan da godt gribe i egen barm som indstiller og tænke, at vi måske skal tænke os om en gang i mellem, så det ikke bare bliver Tordenskjolds soldater.”

### Hvem brander sig?

Forskerpriser har angiveligt til formål at give dygtige forskere et incitament og at opstille rollemodeller for andre forskere samtidig med, at de skal få offentligheden til at interessere sig for forskning. Men priserne kritiseres også for at medføre 'en forskruet excellence', og det begreb er skadeligt for forståelse af forskning, mener vidensforskeren Hans Lassmann (se FORSKERforum 257).

*Er det et formål for dem, der uddeler priserne, at brande sig selv ved hjælp af kendte forskere?*

”Jeg tror, priserne bliver givet af et godt hjerte, og fordi det er vigtigt at skabe opmærksomhed omkring forskningen. Hvis man gerne vil have opmærksomhed, skal man hellere give til musikere og sportsstjerner. Men måske skal prisudvalgene huske at variere kriterierne, så det ikke altid er det samme, der præmieres,” slutter Horst.